

культурно-просвітницький вісник

Животоки

Львівський державний обласний центр
народної творчості і культурно-освітньої роботи

2012 № 1-2 (54-55)
видається з січня 1993 року

Зміст

СЛАВЕТНІ ІМЕНА

МУЗИЧНИХ ЗВУКІВ ЧАРІВНИК (До 170-річчя від дня народження Миколи Лисенка) _____ 1

ДИРИГЕНТСЬКА СЛАВА ЛЬВІВЩИНИ

У ВІЧНОСТІ БОЯНОВОЇ ПІСНІ (До 60-річчя від дня народження Ярослава Линіва) _____ 4

ДИРИГЕНТ СПІВУЧИХ БЕСКИДІВ (До 75-річчя від дня народження Івана Крушельницького) _____ 7

ОФІЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ

ПОСТАНОВА _____ 11

НА ДОПОМОГУ КЕРІВНИКАМ АМАТОРСЬКИХ ХОРОВИХ КОЛЕКТИВІВ

ПОРАДИ ДЛЯ ХОРОВОГО ВИКОНАВСТВА _____ 12

МЕТОДИКА, ТЕОРІЯ, ДОСВІД

ДУХОВНЕ ЖИТТЯ ГОРОДОЧЧИНИ _____ 14

КРИЛАТІ СПОРТСМЕНИ ДРОГОБИЧЧИНИ _____ 14

СВЯТО РІДНОГО СЕЛА _____ 15

ОБЛАСНИЙ СЕМІНАР МЕТОДИСТІВ
КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ _____ 16

КУЛЬТОСВІТЯНИ НОВОГО РОЗДОЛУ _____ 17

СКАРБНИЦЯ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

БЕРЕГИНИ УКРАЇНСЬКОГО ВИШИТТЯ _____ 18

СЬОГОДЕННЯ НАРОДНИХ ДОМІВ

НАРОДНИЙ ДІМ У РУЇНІ _____ 20

СВЯТО ОНОВЛЕНОГО ПАЛАЦУ КУЛЬТУРИ
У МІСТІ ХОДОРОВІ _____ 21

СЦЕНАРІЇ

ГОЛОС ДЗВОНІВ – ГОЛОС НЕБА (сценарій
культурно-просвітницького заходу) _____ 22

СЛАВОЮ ОВІЯНІ (сценарій тематичного
вечора, присвяченого 70-літтю Української
Повстанської Армії) _____ 31

У СВІТІ КАЗОК ІВАНА ФРАНКА (сценарій
дитячого ранку) _____ 36

Животоки

культурно-просвітницький вісник

2012 № 1-2 (54-55)

Видається з січня 1993 року

Реєстраційне свідоцтво ЛВ № 095

Виходить двічі на рік
спареним номером.

Розповсюджується безкоштовно.

Наклад – 2000 примірників.

Засновник:

Львівський державний обласний
центр народної творчості і культурно-
освітньої роботи

Провідний редактор:

Романів
Наталія Іванівна

Редакційна колегія:

Береза
Роман Павлович
директор ЛДОЦНТІКОР,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Дуляба
Ольга Володимирівна
завідувачка відділом народної
творчості, заслужений працівник
культури України, заступник голови
Львівського обласного відділення
Національної спілки кобзарів України

Квітневий
Володимир Миколайович
завідувач відділом методики
культурно-освітньої роботи,
заслужений працівник культури
України, член Національної спілки
письменників України

Адреса редакції:

79007, Україна, м. Львів
вул. Леся Курбаса, 3
факс (32) 260-13-55
www.cnt.lviv.ua
e-mail: cnt-lviv@ukr.net

Адреса видавництва:

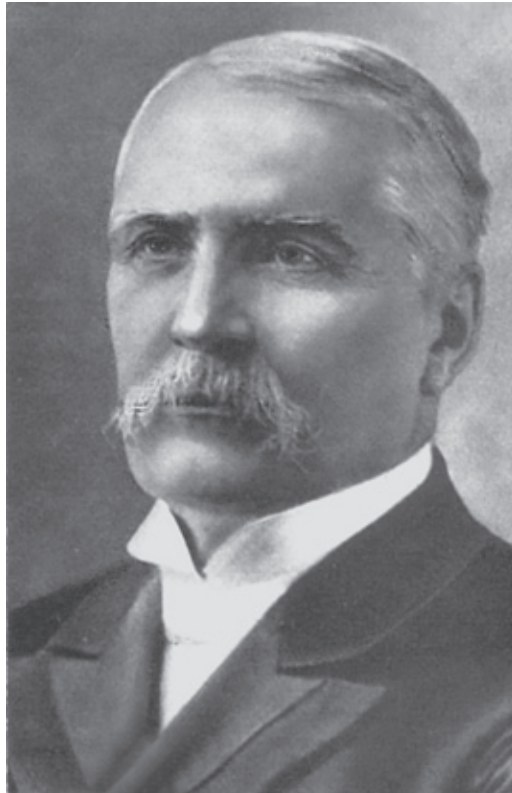
ТзОВ «Дін А лтд»
79008, Україна, м. Львів
вул. Винниченка, 8
факс (32) 276-92-03
тел. (32) 276-96-96
e-mail: ws@artservice.lviv.net

МУЗИЧНИХ ЗВУКІВ ЧАРІВНИК

(До 170-річчя від дня народження Миколи Лисенка)

Геніальність самодостатньої сформованої нації полягає не тільки у спроможності ідентифікувати власну самобутність і ексклюзивну неповторність, але й постійно являти світові непересічних особистостей, які з плином часу здатні своїм талантом уславити власний народ у часі і просторі світової цивілізації. Українці є таким народом. Тому що протягом усієї історії свого становлення та формування неперестанно дарували світовій культурі яскраві імена, які у ході історичних перипетій нерідко присвоювалися іншими культурами і тим самим були штучно позбавлені власного національного коріння та ґрунту. Проте були в історії нашого народу і такі постаті, які самим змістом свого творіння

методикою космополітичних ідей зорієнтованих радше на французьке, аніж українське національне самоусвідомлення. Адже мати композитора, Ольга Єреміївна, що походила із поміщицького роду Луценків, здобула освіту у Петербурзькому пансіоні шляхетних дівчат і спілкувалася виключно французькою мовою.

Незважаючи на денаціональний дух у сім'ї Лисенків, важливий вплив на привиття українського духу хлопчикові відіграв його двоюрідний дідусь Микола та його дружина Марія Болюбаші, які не мали своїх дітей, а тому все устремління щодо національного виховання свого улюбленця спрямували на Миколку. Це вони подарували малому Миколі незабутні враження від української народної

стали невід'ємною часткою самого поняття Україна, оскільки їхня творчість настільки глибоко напоєна колоритом і палітрою національної самобутності, що навіть при найбрутальніших потугах спроба вирвати древо їхнього таланту з рідного ґрунту виявилася б марною.

Микола Віталійович Лисенко – він став ознакою і символом української нації, який буде навечно сенсом сприйняття України допоки житиме наш народ і звучатиме понад світом його музична душа. Втім, Лисенко став не лишень символом української культури – він став великим сином народу, який геніальний Петро Чайковський назвав «народом-музикантом», а відтак, його музика лунатиме гучним славнем цьому народові, несучи його величаву сутність крізь простір і час для все нових і нових поколінь.

Можливо парадоксальним є той факт, що музикант, постать якого стане невіддільною від самого поняття Україна, народився у цілком зденаціоналізованому родинному середовищі, у якому лишень прізвище нагадувало про колишній славний козацький родовід по батьківській лінії, а саме виховання, передусім по материнській лінії, провадилося за

пісні, казки, нескінченних історичних оповідей.

1842-й рік. Десятого березня у селі Гриньки, що на Полтавщині, у сім'ї збіднілих дворян Віталія й Ольги Лисенків народився син, якому доля нарекла тернистий і водночас уславлений життєвий шлях.

Уже з раннього дитинства мати Миколи зауважила непересічні здібності свого сина до музики. Сама Ольга Єреміївна досконало володіла грою на фортепіано. Коли в будинку Лисенків проводилися родинні музичування, малий Миколка міг годинами стояти біля велетенського рояля і вслуховуватися у дивний світ звуків. А потім, коли уже всі порозходилися, сам вмощувався за клавіатуру і намагався майже безпомилково відтворити почуте.

Уже в п'ятирічному віці Микола скомпонував свій перший музичний твір – польку, яка згодом була опублікована в одному із київських видань.

Талановитого хлопчика віддають на навчання у престижні київські пансіони – спершу Вейля, а пізніше Гедуена, де його музичні успіхи стають яскравими і помітними серед плеяди юних талантів міста. Згодом Лисенкові організують низку сольних концертів, після яких публіка, зачудована його високим талантом

так само, як свого часу дивовижною обдарованістю маленького Моцарта та Бетховена, заговорила і про маленького «вундеркінда» з України.

У 1855-му році Микола Лисенко вступає у привілейований навчальний заклад – Другу Харківську гімназію, де навчається музики у талановитих педагогів – росіянина Дмитрієва та чеха Вільчека. Його студії знову ж супроводжуються сольними концертами, у програмі яких звучить музика Моцарта, Бетховена, Шопена та неодмінно блискучі імпровізації самого виконавця на теми українських народних пісень.

Після закінчення гімназії Лисенко вступає до Харківського університету на природничий факультет, а згодом, у зв'язку із переїздом батьків до Києва, переводиться до Київського університету, який успішно закінчує із здобуттям кандидатського ступеня та захистом дисертації на тему «Розмноження нитчастих водоростей».

Юного випускника університету чекає блискуча кар'єра службовця. Проте світ музики по вінця заповнює серце і душу Миколи Віталійовича. Він цілком поринає у вир музики Шумана, Глінки, Даргомижського, Шопена, неодноразово приїздить на рідну Полтавщину, де у селах збирає понад півтори сотні народних пісень, які у подальшому стануть основою його дивовижної мелодійної колористики та композиторської лексики. Він робить перші спроби композиційного письма до мелодрами М. Старицького «Чорноморці», проте з часом усвідомлює, що йому бракує фундаментальних знань із теорії музики, композиторської майстерності, врешті, базової музичної освіти, яку можна було здобути лише у найпрестижнішій європейській музичній школі.

І Лисенко поступає до такого закладу. Його музичною альма-матер стала одна з найпрестижніших музичних інституцій Європи – Лейпцигська консерваторія, де по класу фортепіано навчається у професорів Мошелеса, Рейнеке і Венцеля, теорії музики – у Паперітца, а композицію вивчає у Ріхтера.

Поряд із навчанням у консерваторії Лисенко нерідко концертує по містах Галичини, Польщі, Чехії, Німеччини, Австрії як піаніст-віртуоз, про гру якого схвально відгукується тогочасна музична критика. Його ж педагог, професор Венцель, у своїх записах відзначав Миколу Лисенка як одного з найобдарованіших, найстаранніших і найуспішніших своїх випускників.

У 1867-му році Микола Лисенко під час одного з концертів у Відні зустрінеться із своїм побратимом по мистецтву, тоді ще студентом Віденського університету, а у майбутньому відомим суспільно-політичним та мистецьким діячем Галичини – Анатолем Вахнянином. Саме Вахнянин стане у подальшому

палким прихильником музики Лисенка та популяризатором його творчості на теренах Галичини. А зараз у двох талановитих представників України, з подачі саме Вахнянина, виникла знакова для української музичної культури ідея – написання Лисенком музики до «Кобзаря» Т. Г. Шевченка, яка знайшла своє втілення у творчості Лисенка у понад вісімдесяти музичних творах, кожен з яких приніс безсмертну славу оспіваному слову великого українського поета.

У 1869-му році Микола Лисенко з великим успіхом закінчує консерваторію. Його екзаменаційною роботою стає виконання одного з фортепіанних концертів Людвіга ван Бетховена із власнонаписаною оркестровою каденцією, що засвідчило для усіх народження талановитого піаніста і композитора водночас, який без сумніву своїм мистецтвом був покликаний примножувати мистецьку палітру рідного народу.

Після закінчення консерваторії Лисенко повертається до Києва, де стає у центрі культурно-мистецького життя міста. З-під його композиторського пера один за одним виходять твори, які ширять славу про талановитого музиканта. Музика Миколи Віталійовича стає культовою як у світських салонах, так і у київських театрах. Від простих і водночас геніальних солоспівів до інструментальних ансамблів й оперет та опер, як то нова редакція «Чорноморців» і опери «Наталка Полтавка», «Утоплена», «Енеїда», «Різдвяна ніч», Лисенко день за днем здобуває собі та Україні належну шану та визнання.

Три дитячі опери композитора – «Коза-дереза», «Пан Коцький», «Зима і весна» – стали не лише первістками у своєму жанрі, ці опери-казки набули своєрідного статусу домашньої практики музично-естетичного виховання дітей українського дворянства та шляхти.

Та попри всі ці здобутки і досягнення, Лисенко все ж відчував певний брак знань у такій важливій царині композиторської майстерності, як мистецтво оркестровки. Саме через це деякі його твори залишалися недокінченими або ж не мали тієї довершеності, якої прагнув композитор. З огляду на це у 1874-му році Лисенко вступає до Петербурзької консерваторії у клас оркестрового музикування до одного із найбільших авторитетів композиторського та оркестрового мистецтва того часу – Миколи Римського-Корсакова. У його класі Лисенко провчиться три роки, полине у незабутні творчі стосунки з композиторами «Могучої кучки», увійде у бурхливе мистецьке життя північної столиці Російської імперії.

З усім цим безцінним набуток Микола Віталійович знову повертається до Києва, де влаштовує щорічні «Слов'янські концерти», метою яких була популяризація музичних творів слов'янських

композиторів та, попри Емський указ, який забороняв публічне вживання української мови, все ж виконання творів українських композиторів, нерідко під зміненими прізвищами, а чи у перекладах текстів іншими мовами.

У 1878-му році Микола Лисенко отримує посаду викладача фортепіано у Київському інституті шляхетних дівчат. Тут у нього зароджується ідея створення власного музичного закладу, який би мав на меті забезпечити музичну освіту для обдарованої української молоді. У цьому ж році вдало складається й особисте життя композитора. Він одружується із своєю ученицею Ольгою Липською, яка народить йому п'ятеро дітей, сприятиме його сімейному і творчому затишку та подарує Лисенкові неперевершене почуття щасливого батьківства.

У 1880-му році Микола Лисенко розпочинає роботу над одним із своїх найгеніальніших творів – оперою «Тарас Бульба» на лібретто М. Старицького за однойменною повістю М. Гоголя. Цій праці він віддасть понад десять років життя. По смерті композитора творі завершать його геніальні послідовники Л. Ревуцький і Б. Лятошинський. Коли ж лишень написаний клавир опери Лисенко несміливо показав композиторіві світової слави Петру Чайковському, той, уважно переглянувши ноти, розцілював автора і пообіцяв неодмінно посприяти постановці опери у Росії. Така висока оцінка окрилила Лисенка до нових творчих звершень.

На початку 90-х років Микола Лисенко поряд із викладацькою роботою здійснює низку поїздок містами і селами Наддніпрянської України, де продовжує збирати зразки пісенного та обрядового фольклору, провадить польові навчання музично обдарованої молоді. Достатньо сказати, що саме під орудою Лисенка музичний вишкіл пройшла ціла плеяда талановитих у майбутньому митців – М. Леонтович, К. Стеценко, Я. Степовий, О. Кошиць, Г. Хоткевич, Я. Яциневич та багато інших.

У 1900-му році велике горе увірвалося у життя Лисенка – під час народження п'ятої дитини померла його кохана дружина Ольга. Важку ношу виховання посиротілих дітей батько взяв на себе. Мабуть, саме у цей період музика та суспільне визнання творчості композитора додали йому сил, аби здолати усі труднощі та життєві негаразди.

1903-й рік став воістину всеукраїнським тріумфальним відзначенням тридцятипятиліття творчої діяльності видатного композитора. Ювілейні вечори у містах і селах Великої України та Галичини були свідченням істинно всенародної шани композитора, якого українці ставили поряд із постаттю Тараса Шевченка.

А вже у 1904-му році здійснилася заповітна мрія Миколи Віталійовича – на зібрані від святкувань кошти, пожертви національно свідомих меценатів він заснує у Києві музично-драматичну школу, яка уже в майбутньому переросте у найпрестижніший музичний виш незалежної Української Держави – Київську національну музичну академію ім. П. І. Чайковського, у стінах якої зросте не один десяток поколінь талановитих українських мистців. Це було справжнім щастям для Лисенка як музичного педагога, найвищим Олімпом усіх його мистецьких пошуків та звершень.

Поряд із адміністративною та викладацькою роботою у школі Лисенко веде активну громадсько-мистецьку діяльність. Разом із Олександром Кошицем він організовує у Києві хорове товариство «Боян», яке уже на початку 1890 року почало діяти у Львові під орудою Анатолія Вахнянина і ширило свої мистецькі впливи по всій Україні.

Велику роботу проводила у Києві громадсько-просвітницька організація «Український клуб», головою якої був Микола Лисенко. Нерідко проукраїнські акції клубу жорстко переслідувалися владою, а сам Лисенко навіть був ув'язнений на короткотривалий термін за небажання змінювати свої ідеали і суспільно-політичні погляди.

В останній період свого життя композитор дедалі більше занурюється у роздуми над сенсом буття людини, її духовного світу, над призначенням людської душі, християнської віри і покаяння. Він стає частим відвідувачем монастиря у селищі Китаєві, що поблизу Києва, де вслухається у літургійну музику, провадить розмови на релігійну тематику з монахами. Усе це надихає митця до написання низки духовних творів, серед яких: «Камо поїду от лица Твоего, Господи», «Діва днес пресущественного рождаєт», «Давидів псалом» на текст Т. Шевченка.

Титанічна праця, яку Микола Віталійович Лисенко щоденно дарував своєму народові, невпинно підживляла його здоров'я. А 6 листопада 1912-го року серце композитора, яке кожним своїм постуком служило Україні, зупинилося.

Похорон Миколи Лисенка переріс у багатотисячну маніфестацію шанувальників таланту композитора, які з'їхалися до Києва з усієї України. Тоді здавалося, що Лисенко помер, аби залишитися у вічності, у тій безмежності, на просторах якої невпинно звучатиме музика, що її щедро дарував людям він – музичних звуків чарівник, композитор, в імені якого в віках звучатиме велична слава України.

Роман Береза,
директор ЛДОЦНТіКОР,
кандидат педагогічних наук, доцент

У ВІЧНОСТІ БОЯНОВОЇ ПІСНІ

(До 60-річчя від дня народження Ярослава Линіва)

Пісенна культура українців нерідко асоціюється із величавим річищем, кожна хвиля якого виграє неповторністю звуків, тембральних барв та ритмів. Вслухаючись у ці диво-порухи української душі, мимоволі замислюєшся над тим, який багатий наш народ духом самоусвідомлення і незнищенності. Незважаючи на багаторічне пригноблення, він зумів зберегти себе, відродити та продовжити невпинну ходу власного самозростання.

Беззаперечно, саме пісня у цих непростих процесах національної самоідентифікації відіграла чи не найголовнішу роль. Підсилена багатовіковою тяглістю родинних традицій, народна пісня стала справжньою берегинею і посвітом національного самозбереження та національної пам'яті і нині гарантує українцям харизму самобутньої гідності й унікальності.

Пісенна родина стала невід'ємним атрибутом українців. Це вона, ця міцна цеглина підвалин української суспільності, стала основою зростання самобутньої різножанрової національної культури, побуту, а згодом, запорукою формування еліти та інтелекту нації. Саме українська родина явила світові безліч відомих постатей та імен, за кожним з яких стоять непорушні традиції багатьох українських сімей, родів і родоводів. У їхньому славному переліку є дуже відомі і менш знані, проте всі вони несли у собі велику змістовність і сутність націєусвідомлення та державотворення.

Однією з таких українських родин є родина Линів, котра у мальовничому підкарпатському селі Опака, що на Дрогобиччині, веде свій лік у земному поступі, плекаючи у кожному новому дні нетлінні цінності простих, проте таких потрібних людських якостей, як любов, добро та щастя.

Саме в ній, у сім'ї Дмитра та Антоніни (з Полтавченків) 25 січня 1952 року народився хлопчик, в імені котрого – Ярослав, зазоріла слава для щедрого ужинку на благодатному полі українського хорового мистецтва.

Батько майбутнього митця був знаним у селі музиком, знав нотну грамоту, працював учителем музики в місцевій школі, завідував Опаківським сільським клубом, а згодом був регентом церковного хору. Мама – вчителька початкових класів, була скерована на працю в Опаку з рідної Полтавщини. Тож, як згодом казатимуть їхні діти, поєдналися у їхніх серцях дві України і у цьому їхнє велике щастя.

Село Опака у середині минулого століття було сповнене багатою народною традицією. Кожна хата дзвеніла гучними і неповторними колядками та щедрівками на Різдво, риндзівками та гаївками на Великдень, а довгі літні вечори п'янили не лише ароматами квітучих садів, але й піснями, звучанням музик, котрі у передзвонах молодечого сміху і веселощів, мовби розривали тишу неповторної української ночі.

Не пас останніх у сільському дозвіллі і Ярослав. Маючи від природи добрий музичний слух, дзвінкий голос, він уже під час навчання в Опаківській середній школі залюбки співав у шкільному хорі, опанував

гру на трубі і брав активну участь у духовому оркестрі. Згодом його пальці майстерно бігатимуть по клавіатурі баяна і він стане вправним акомпаніатором, котрий нерідко ставатиме на підмогу своєму батькові у складі сільської музичної капели, що дзвінко виграватиме на усіх сільських весіллях та фестинах.

А ще, поряд із любов'ю до музики, був у Ярослава неабиякий потяг до рідної мови. Любив писати твори. Потайки від стороннього ока складав вірші, не раз брав участь у шкільних олімпіадах з української мови, а відтак, по закінченні школи, твердо вирішив вступати на українську філологію до Дрогобицького державного педагогічного інституту ім. І. Франка.

Та, коли б все складалося так, як людина собі планує. Зовсім випадково Ярослав потрапив на прослуховування у Дрогобицьке державне музичне училище. На його неабиякий музичний хист та здібності звернув увагу відомий диригент і педагог Олег Іванович Цигилик. Саме

він – хормайстер, котрий у майбутньому утвердиться як музикант-епоха в історії хорового мистецтва Галичини, став істинним натхненником та справжнім сподвижником майбутніх мистецьких досягнень Ярослава.

Отож, у 1969 році Ярослав Линів – учень Дрогобицького державного музичного училища. Навчається по двох спеціальностях – хорове диригування та баян. Проте, за якийсь час він остаточно зрозумів, що його справжнє покликання – це хор. Експресивна постать Олега Цигилика, його невгамовна енергетика, нестримне бажання опанувати все нові та нові вершини хорового мистецтва, стали для хлопця справжньою мистецькою школою вимогливості і самовдосконалення. Такі яскраві постаті педагогічного складу училища, як неперевершений піаніст Володимир Баб'як, викладач хорового диригування Володимир Гуцак, викладач фортепіано Богдана Жукевич та інші, повною мірою підсилювали професійне зростання майбутнього диригента. Хоровий спів, музика пройняли усе єство хлопця. Без них він не мислив свого життя. Навіть під час служби в армії (1971 – 1973 рр.) під його ліжком у футлярі постійно знаходився баян, який завжди був справжнім мелодійним співрозмовником у такі короткі хвилини солдатського дозвілля.

Після повернення з армії Ярослав відновлює навчання в училищі на третьому курсі і поряд із студіями береться за практичну реалізацію набутих знань – вчителює у школі села Рихтичі (Дрогобицький район) та організовує при сільському Будинку культури один із перших на Львівщині вокально-інструментальних ансамблів, який дуже швидко здобуде заслужене визнання серед краян.

Свій хоровий вишкіл юнак продовжує у хорі під орудою Олега Цигилика, що діяв при Дрогобицькому міському Будинку культури та став справжньою мистецькою лабораторією удосконалення професійних умінь і навичок Ярослава. Тут він зустрів свою подружню долю – Ольгу Ковальську.

У 1975 році Ярослав Линів – випускник училища. На його непересічні здібності, під час виконання екзаменаційної програми, звернув увагу голова державної екзаменаційної комісії, професор Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка Юрій Луців. Це стало приводом для вступу Ярослава до Львівської консерваторії.

Проте спроба вступу до омріяного мистецького вишу стала невдалою. Затамувавши у собі розчарування, Ярослав приступає до роботи на посаді методиста хорового жанру у Дрогобицькому районному Будинку культури, який став для нього і місцем праці, і домівкою, позаяк власного житла не було.

Ця робота стала новою віхою у житті Ярослава. Численні виїзди по селах району з методичною до-

помогою хоровим колективам, жваве спілкування з керівниками сільських хорів, ансамблів, зрештою, робота концертмайстром-баяністом із жіночою хоровою капелою «Лілея» Дрогобицького районного Будинку культури під керівництвом Григорія Ковалюка – усе це додавало практичного багажу до майбутньої професійної довершеності митця.

Поряд з яскравими епізодами практичної роботи, Ярослав все ж відчував потребу в удосконаленні власних знань і умінь. У 1976 році він вступає на музично-педагогічний факультет Дрогобицького державного педагогічного інституту ім. І. Франка на заочну форму навчання, де навчається по класу диригування у доцента Михайла Бурбана.

У цьому ж році Ярослав Дмитрович переїжджає на постійне місце проживання до своєї дружини у місто Броди.

Сумлінна праця учителем музики у Бродівській середній школі № 3, а згодом на посаді викладача музично-теоретичних дисциплін у Бродівському державному педагогічному училищі (згодом Бродівський державний педагогічний коледж ім. М. Шашкевича) дуже швидко поширив добру славу про Ярослава Дмитровича як про гарного музиканта, вимогливого і чуйного педагога.

З приходом Ярослава Линіва на викладацьку роботу у коледжі, а згодом і до очільництва циклової комісії музики, значно поживилася навчально-методична і позанавчальна робота. На відділенні «Початкове навчання» з його ініціативи починається підготовка спеціалістів із додатковою кваліфікацією «Організатор дитячого хорового колективу». Під його керівництвом створюється необхідна навчально-методична база. Кабінет музики обладнується сучасною апаратурою, забезпечується великою кількістю навчальних аудіо-та відеозаписів у цифровому форматі. На належний виконавський рівень піднялася і художня самодіяльність педколеджу: з року в рік на обласних оглядах серед вишів Львівщини заклад посідає перше місце. Особливо великим успіхом користуються виступи жіночого хору під орудою Ярослава Дмитровича, чоловічий ансамбль, народний театр «АРТ», в якому він бере активну участь.

Невдовзі яскрава робота Ярослава Линіва буде достойно оцінена в освітянській галузі: він – відмінник народної освіти України, викладач вищої категорії, старший викладач.

Справжнє визнання до Ярослава Линіва приходить під час роботи на посаді художнього керівника різножанрових колективів бродівського відтинку нафтопроводу «Дружба». Численні виступи самодіяльних артистів під керівництвом Ярослава Дмитровича здобувають заслужене визнання на найкращих сценах міста

Львова та області. Їм із захопленням аплодують вдячні глядачі Росії, Білорусії, Болгарії, Чехословаччини.

Та все ж, яким би не було яскравим життя виробничих структур, що злагоджено працювали при плановій радянській економіці, їхня епоха наприкінці 80-х років минулого століття почала невпинно згасати разом із суспільно-політичною системою, що їх породила. Розпад СРСР вніс кардинальні зміни не тільки у суспільно-економічне мислення людей, а й переламав суцільний стереотип духовних цінностей і життєвих устремлень.

Не стала винятком у цих масштабних процесах і музична еліта Бродщини. Найкращі її представники очолили непрості процеси кардинальних місцевих реформ у церковному устрої громад, освіті, просвітництві.

Звичайно ж, не могла бути осторонь цих буремних подій і сфера культури. Спираючись на багатолітні традиції хорового мистецтва, які сягали своїм корінням в історію організації на Бродщині перших професійних хорів під опікою славного хорового товариства Галичини «Боян», представники інтелігенції міста вирішили відродити цю перервану попереднім режимом традицію багатющої хорової культури краю.

І вже, 1-го жовтня 1992 року, у стінах актового залу Бродівської райдержадміністрації зазвучали перші акорди відродженої хорової капели «Боян» Бродівського РНД під очільництвом Ярослава Дмитровича Линіва.

Історія відродженої капели впродовж усього її творчого шляху була справді щасливою. Численні перемоги на районних, обласних та міжнародних фестивалях і конкурсах яскраво свідчили про те, що на теренах Бродщини вповні розкрився талант справжнього митця. М'якість звучання, довершена вистроєність ансамблю, скрупульозний підбір голосів – за усім цим стояла копітка робота диригента Ярослава Линіва. Рік за роком, під вправним жестом диригента, «Боян» утверджувався у своїй незрівнянній мистецькій силі, а разом із цим зростав і мистецький хист керівника.

Переконали перемоги та здобуття звань лауреата і дипломанта на обласних хорових конкурсах, присвячених 140-річчю та 150-річчю від дня народження І. Франка, 110-річчю від дня народження С. Людкевича, 190-річчю від дня народження М. Вербицького, 130-річчю від дня народження М. Леонтовича, 100-річчю від дня народження Є. Козака, почесні відзнаки на фестивалях «Коляда» та «Повстанські ночі» (м. Рівне), участь Всесвітньому з'їзді бродчан, концерти перед українськими моряками у місті Севастополі, неодноразові концертні поїздки до Польщі, Італії, Чорногорії – усе це далеко не повний перелік творчих здобутків «Бояна» упродовж його двадцятилітнього творчого життя. На сьогодні репертуарну основу колективу становлять більш як сімдесят творів вітчизняних та зарубіжних композиторів різних епох і стилів – від Максима Березовського і Артемія Веделя до Георга Генделя

і Франческо Сартері. Капела «Боян» – бажаний гість у всіх храмах міста й околиць, незалежно від конфесій.

Поряд із працею з «Бояном», небайдужими були уподобання диригента щодо підтримки і розвитку хорової справи у лоні відродженої Церкви в Україні. Його праця на посаді регента церковного хору Храму Різдва Пресвятої Богородиці, що у Бродах, у 1992 – 1993 роках дала відчутний поштовх до професійних підходів у роботі багатьох регентів краю.

Правдивою новацією у педагогічній роботі митця стало створення у 1992 році на базі педучилища дяківських курсів Бродівського деканату УГКЦ Львівської архієпархії. Ярослав Линів – директор курсів по навчальній частині, з великою відповідальністю ставиться до нелегкої справи виховання поплічників церкви.

До особливих здобутків Ярослава Линіва у власному мистецькому житті належить і організований ним родинно-сімейний ансамбль «Родина», який із перших днів свого заснування став жаданим гостем на сценах Бродщини, а згодом у популярних телепередачах, як то «Сонячні кларнети», «Животоки», «Біля родинного вогнища» та інших. В ансамблі поєдналися співочі долі сім'ї Молодій – Ярослави (сестри-близнючки Ольги) із дитми Тарасом та Оленкою, і сім'ї Линів – батька Ярослава, мами Ольги, сина Юрія та доньки Оксани.

Власне для Оксани таке родинне виховання стало поштовхом до професійного опанування музики. Після навчання у Львівському музичному училищі та закінчення Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка вона сягне чималих здобутків у музичному мистецтві – стане лауреатом Міжнародного конкурсу симфонічних диригентів імені Густава Малера у місті Бамберг (Німеччина), закінчить аспірантуру в Дрездені, працюватиме із понад 20-ма німецькими оркестрами, об'їздить із гастрольями Європу і Японію. Оксана Линів – член Диригентського Форуму Німецької музичної Ради. Попри можливість жити і працювати в Німеччині, повернулася в Україну і на сьогодні є диригентом Одеського національного академічного театру опери та балету.

Ось так поєдналися у житті Ярослава Дмитровича Линіва два широколетніх крила – співоча родина і величава слава «Бояна». І яким би високим не був цей мистецький політ талановитого диригента, він завжди пам'ятає про своє земне покликання – нести людям радість та натхнення, виплекане його власною пісенною долею.

І буде так, допоки звучатимуть над українською землею Боянові пісні. А звучатимуть вони вічно.

Роман Береза,
директор ЛДОЦНТІКОР,
кандидат педагогічних наук, доцент

ДИРИГЕНТ СПІВУЧИХ БЕСКИДІВ

(До 75-річчя від дня народження Івана Крушельницького)

Одна із карпатських легенд розповідає про те, як славний опришок Олекса Довбуш після своїх ратних звияг полюбляв влаштовувати у селах, в яких чинив розправу над панами, вельможами та лихварями, гучне гуляння у супроводі дзвінкострунних музик та вправних танцюристів. До того мистецького гурту, що супроводжував свято, неодмінно залучався найперший музикант чи танцюрист з-поміж корінних жителів села, котрому по відході опришків судилося ширити мистецтво, переbrane у Довбушевих музик, серед своїх односельців, навчаючи їх співучій душі Карпат.

Так воно було, а чи інакше, та кожен, хто хоча би раз побував у Карпатському регіоні України, у цій дивовижній стороні нашої землі, надовго залишався до безтями замилюваним у неповторний дзвін гірських потоків, що у своєму бігові несуть нерозкрити таїну непростої історії краю, величаву задуму синіх гір, які мов філософські піраміди вічності тримають на своїх шпильях безкрає небо; а люди, що мешкають тут, немов увібрали в себе велику Довбушеву науку. Вони співають пісень, сповнених нечуваних чар-мелодій і гострих ритмів троїстих музик, які неначе вторять гармонії, що витає повсюдно.

Саме в такому чарівному куточку Карпатських Бескидів у день Стрітіння Господнього (15 лютого) 1937 року в мальовничому бойківському селі Хромогорб (нині Стрийський район Львівської області) народився хлопчик Іванко, котрому доля нарекла шлях, сповнений великого Довбушевого заповіту – стати музикантом.

Батьки майбутнього диригента, Семен і Костян-

тина Крушельницькі, були простими селянами, проте пісня і музика були для них тими міцними стовпами, на яких трималося повсякденне життя цієї міцної і щасливої сім'ї. Бабуся Аполена (по материнській лінії) походила з графського роду Колодницьких, її сини були знайомі по усіх усядах вправними музикантами-самоуками, без участі котрих у Хромогорбі та й у довколишніх селах не обходилося жодне весілля, фестини, а чи святкова забава. Скрипка в руках цих диво-музик була якимось магічним реліктом, мова якого у супроводі бубна, цимбал, труби, басолі перетворювалася у своєрідну молитву. Саме її – ніжноголосу карпатську скрипку, одного разу дідусь Микола (колишній сільський війт) передав у дитячі руки Іванка як сокровений заповіт і найціннішу святиню. І зазвучала ця бойківська диво-скрипка на усі полонини і гори, а вони шумом своїх мовчазних лісів здіймаючись увись, гіллям аплодували, бо в їхньому краї народився музикант.

Здавалося тоді малому Іванкові, що тій чарівній мелодії не буде кінця і поведе вона його у незвідані світи життєвих доріг, промовляючи до усіх мовою краси, натхнення і правди. Та тільки сталося по-іншому. У 1949 році в кожному хату рідного села, як і в домівки багатьох українців Галичини, з болем і стоном увірвалося страшне словосполучення – операція «Вісла»... Село, яке колись славилося своїми багатючими культурними традиціями, просвітницьким рухом, звичаями народно-мистецького життя, в один раз змушене було припинити своє існування.

Сім'ю Крушельницьких насильно переселяють у місто Червоноград (Львівська область). Тут Іван закінчує дев'ятий клас Червоноградської середньої школи і твердо вирішує навчатися музики. До цього постійно кликала його незмінна супутниця – скрипка, з якою він був нерозлучний у веселі та сумні миті свого ще такого юного життя, та активна участь у відомому свого часу домровому оркестрі, що діяв під керівництвом Івана Копія при Червоноградському міському Будинку культури. Саме тут майбутній митець опановував гру на баяні, ази музичного мистецтва, крок за кроком відкриваючи для себе таємниці нотної грамоти.

Проте «сімейна рада» вирішує майбутню долю хлопця по-іншому. Він вступає до Червоноградської

гірничопромислової школи, де здобуває фах столяра і працює на шахтах, гірничовидобувних підприємствах Червонограда, Нововолинська, а після переїзду батьків у 1954 році у рідне село, влаштовується столяром-меблевиком на меблевий комбінат, що діяв у сусідньому селі Гірне.

У 1957 році Івана Крушельницького призвано на службу до лав Радянської Армії у місто Ригу, яке своєю неповторною архітектурою, мистецьким духом надзвичайно вплинуло на чуйну душу юнака. Військова частина, що у ній служив Іван, вирізнялася своїм доладним духовим оркестром, в якому проходили службу чимало професійних музикантів. Спілкування з ними дало чимало слушних і корисних порад для майбутнього митця.

Після закінчення служби Іван повертається у рідне село. Тут у колгоспі працює столяром, зводить новітні будинки, ферми, допомагає овдовілій матері поратися по господарству. А у нетривалі хвилини відпочинку знову бере до рук свою по-сестру-скрипку, аби ще і ще вслухатися в її дивовижну і правдиву співучу мову, що промовляла не тільки до Іванової душі, а кликала із собою у вічний світ музики.

І сталося воно так, як мріялося. Якось, коли юнак їде в електричці у пошуку нового місця праці, на Стрийському залізничному вузлі до його рук випадково потрапляє газета, в якій він читає оголошення про набір учнів у славнозвісне Львівське державне музично-педагогічне училище ім. Ф. Колесси. Хлопець сприйняв це як «знак згори» і, не вагаючись, подав документи для вступу. Приїхавши до Львова і увійшовши в гамірний процес передекзаменаційної підготовки вступників, Іван був приголомшений високим рівнем підготовки абітурієнтів. Вони, як здавалося йому, бездоганно володіли грою на різних музичних інструментах, досконало знали теорію музики і сольфеджіо. Проте, уже перший іспит відсіяв багатьох із них, а подекуди вайлувате виконання Іваном вступної програми на баяні та скрипці чимось «підкупило» сувору екзаменаційну комісію. На додачу, відмінний музичний слух хлопця, завдяки якому він бездоганно вирішував усі музично-слухові завдання, допоміг йому отримати оцінку «добре», що надало юнакові переконливого шансу бути зарахованим на перший курс омріяного навчального закладу.

Тогочасний викладацький склад училища був, воістину, «зоряним». Свій вишкіл хорового диригента Іван Крушельницький опановував у класі Володимира Божка, а згодом Василя Мешкова. Хорову практику – у Євгена Вахняка та Івана Не-

божинського, сольфеджіо – у Богдана Завойського, гру на баяні – у Михайла Сала. Стіни училища стали для обдарованого хлопця гідною мистецькою лабораторією, у якій майбутній митець сформувався як особистість і непересічна мистецька постать.

1964 рік став для Івана Крушельницького тричі знаменним. Він одружується із своєю односельчанкою, студенткою Дрогобицького державного педагогічного інституту Марією, у нього народжується син Володимир і, зрештою, він є випускником училища. Державна комісія має намір скерувати молодого спеціаліста на роботу у Донецьке педагогічне училище, проте народження сина внесло свої корективи і молодий батько отримує працю вчителя співів у Дашавській загальноосвітній школі (Стрийський район Львівської області).

Водночас, Іван Семенович вступає на музично-педагогічний факультет Дрогобицького державного педагогічного інституту на заочну форму навчання, де продовжує удосконалювати свій диригентсько-хоровий вишкіл у класі таких відомих майстрів хорової справи, як Роман Сов'як, Ігор Жук та Лариса Тучинська.

Поряд із напруженою викладацькою роботою у школі Іван Крушельницький розпочинає активну мистецьку роботу серед жителів Дашави, організовує з їх числа мішаний хор, який згодом прибере собі назву «Світанок», здобуде почесне звання «Народного аматорського колективу» і стане справжньою окрасою хорового життя Стрийщини.

Та все ж найбільшим набутком Івана Семеновича у цьому часі є його ініціатива щодо відкриття у Дашаві дитячої музичної школи, яка знайшла підтримку у коридорах найвищої влади району та області. 14 жовтня 1968 року півтори сотні дітей і сімнадцять викладачів стали господарями нововідкритої музичної школи, яка на чолі із своїм директором Іваном Крушельницьким незабаром стала однією із найкращих в області. Пишається своїм дітищем Іван Семенович і донині. Адже за десятки років, заснована ним школа, дала українському мистецтву, культурі та і просто духовному життю краю сотні майбутніх музикантів, педагогів, зрештою добрих людей із незачерствілою душею і відкритим для добра і любові серцем.

Незважаючи на чималі досягнення на ниві мистецької освіти та розвитку аматорського хорового мистецтва, Іван Семенович відчував у собі значно більший потенціал творчих можливостей,

які до останку хотів віддавати людям. А тут трапилася пропозиція – перейти на посаду директора Сколівської дитячої музичної школи і, водночас, очолити уже відомий на той час аматорський ансамбль пісні і танцю «Бойківщина».

Недовго вагаючись, у листопаді 1974 року Крушельницькі переїздить у Сколе – місто карпатського розмаю, що, мов барвистий образок намальований маститим майстром, прикрашало прикарпатські терени Галичини.

У січні 1975 року «Бойківщині» представили нового художнього керівника та головного диригента – Івана Семеновича Крушельницького, котрий уже з перших репетицій переконав усіх учасників ансамблю у своїх професійних підходах до довіреної йому справи.

Неустанно вимагаючи від усіх ретельного дотримання найсуворіших вимог у ставленні до репетиційної дисципліни та довершеності виконавської культури, а над усе працюючи над вишуканим добром репертуару, Іван Крушельницький докладає усіх зусиль, аби уже незабаром «Бойківщина» під його диригентською батуютою стала самобутнім і неповторним колективом Львівщини, а згодом і України.

Будучи заснованою у 1960 році з ініціативи тодішнього керівника району, палкого шанувальника народної творчості Володимира Касюхника та першого диригента Івана Яремка, «Бойківщина» дуже швидко стала мистецькою візиткою не тільки Сколівщини, а й усього бойківського краю. У 1969 році ансамбль під орудою талановитого диригента Степана Петриканина здобуває почесне звання «Народний аматорський колектив». А вже у 1974 році ансамбль під керівництвом Василя Петриканина був удостоєний запису на грамплатівку всесоюзної фірми «Мелодія».

Проте саме прихід до диригентського пульта такого митця, як Іван Крушельницький, дав колективі новий мистецький поштовх, що у швидкому часі дозволило змінити та оновити творчий склад ансамблю, придбати кілька комплектів вишуканих сценічних костюмів, зрештою, вийти на всесоюзний, а згодом і міжнародний рівень визнання.

Так, у 1976 році «Бойківщина» – бажаний гість на мистецьких заходах ВДНГ у Москві, а у 1977 році артистів із бойківського краю палко вітають глядачі шести (!) країн Європи. А потім... потім вокально-хореографічні дороги ансамблю сягали своїм передзвоном пісенної душі найвіддаленіших куточків України й республік колишнього СРСР та зарубіжжя – від міст і сіл

Молдови до Польщі, Закарпаття, Слобожанщини і Подніпров'я. У 1993 році зазвучав чистий голос горян і у відреставрованій хаті Великого Кобзаря Тараса Шевченка у селі Моринці, а у 1999 році відчув теплоту людських сердець в одностайних оплесках найпрестижнішого глядного залу країни – Національного палацу мистецтв «Україна» у Києві.

Не було б мистецького дива «Бойківщини», якби поруч із талановитим диригентом не йшли пліч-о-пліч віддані своїй мистецькій справі концертмайстри та балетмайстри, серед яких – Микола Трух, Петро Данилишин, Василь Петриканин, Роман Турмис, Іван Сербин, Зеновій Воробець, Ярослав Дольний, Євген Литвиненко, Дана Яцужинська, заслужений працівник культури України Михайло Ферцак, Ольга Рикавець. Поряд із ними колектив сьогодні пишається своїми ветеранами, котрі не один десяток свого творчого життя віддали «Бойківщині», за що отримали належну дяку від істинних шанувальників народного мистецтва. Серед інших: Стефанія Бренич, Ярослав Барабаш Розалія Пасічник, Ганна Домчак, Михайло Сірко, Ольга Ковтун, Надія Величко ... імена, імена, імена. Несть їм числа, котрі своїм дивоталантом упродовж років несли заслужену славу «Бойківщині».

Свою роботу в «Бойківщині» Іван Семенович доладно поєднує із працею на посаді директора Сколівської дитячої музичної школи. Саме за його керівництва в школі відчутно зміцнилася матеріально-технічна база, ціла когорта учнів здобула переконливі перемоги на обласних та всеукраїнських оглядах-конкурсах, а згодом школа посіла гідне місце серед найкращих навчальних мистецьких закладів Львівщини.

Та все ж, незважаючи на свої значні здобутки на адміністративно-викладацькій та мистецькій ниві, відчуття потреби нових можливостей у процесі самовдосконалення не полишали талановитого митця. У 1977 році Іван Крушельницький вступає на заочне відділення диригентсько-хорового факультету Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка (нині Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка).

Славетний музичний виш давно був у мріях митця. Адже тут бував дух неповторних велетів музичної культури України, серед яких – незабутні імена Станіслава Людкевича, Миколи Колесси, Дизедора Задора, Євгена Козака, Соломії Крушельницької, Павла Кармелюка, Володимира Василевича, Євгена Вахняка, Анатолія

Кос-Анатольського і багатьох інших, хто своїм життям і талантом уславили мистецький дух українства на увесь світ.

Маючи уже вищу освіту, Іван Крушельницький вступає на другий курс консерваторії у клас по техніці диригування до талановитого педагога Олени Сотничук. А свій загально-мистецький вишкіл удосконалює у класах відомих майстрів хорового, композиторського та музичного мистецтва, таких як Анатолій Кос-Анатольський, Євген Вахняк, Юрій Луців, Богдан Завойський та інші.

Невдовзі диригентсько-виконавські успіхи молодого митця стають настільки помітними, що після закінчення консерваторії йому пропонують очолити Заслужений Прикарпатський ансамбль пісні і танцю Львівської обласної філармонії «Верховина». Проте якась невимовна сила все сильніше притягувала диригента до рідних гір, над якими гордовито звучала пісня рідної «Бойківщини».

І після тривалих вагань та роздумів він усе ж повертається у рідні Сколівські Бескиди, аби знову зануритися у глибину народної пісні та відчутти велику істинність її неудааного одкровення.

У 1985 році за вагомих внесок у розвиток народної творчості України Івана Крушельницького нагороджено Почесною Грамотою Верховної Ради УРСР. Це була справді гідна оцінка митцеві, за якою стояла копітка праця його повсякденного натхнення і любові, щедро дарованої людям та аматорському мистецтву.

У 1989 році Іван Семенович переходить на роботу завідувача відділом культури Сколівського районного виконавчого комітету.

Бути керівником культури району в усі часи було справою нелегкою. Адже проблеми низької матеріально-технічної бази при залишковому принципі розподілу коштів на галузь культури, були практично постійними супутниками культурно-освітніх закладів. На додачу – стрімка плінність кадрів, зумовлена низькими зарплатами та нестерпними умовами праці за відсутності опалення у зимовий період і складнощами, що їх невпинно додавала певна маргінальна частина «некерованої» сільської молоді з її постійними розбишацькими витівками, які були притаманні практично кожному селу. Усе це враз неабияким тягарем лягло на плечі новопризначеного керівника.

Проте Іван Семенович виявився не з тих, хто легко здається на догоду труднощам. Маючи добрих помічників в особі директора Сколівського

районного Будинку культури «Бескид» Михайла Ферцака (згодом заслуженого працівника культури України), інспектора відділу культури Стефанії Бренич, районних методистів та художніх керівників закладів культури, бібліотекарів, він швидко зумів задати ритм новаційного творення, просякнутий безкорисною любов'ю та відданістю справі культурного відродження краю. Ремонти сільських будинків культури, бібліотек, підтримка та участь у провідних фестивалях і конкурсах області, що проходили на Сколівщині, як то свято хорового співу «Пісні гір», огляд-конкурс художньо-просвітницьких колективів «Ой, радуйся, земле», свято бойківського фольклору «Бойківське подвір'я» та багато інших, стали яскравою сторінкою культурного життя району.

А водночас на вечірні репетиції сходилися учасники «Бойківщини» – колективу, що уже давно став під орудою Івана Крушельницького своєрідною мистецькою лабораторією для багатьох керівників художньої самодіяльності, у яких палав незгасимий вогонь творчості.

У цей період свого життя він – диригент за покликанням, прагнув перетворити Сколівщину у справжній хоровий край, що не поступався би своїми колективами сусідам із Дрогобиччини, Стрийщини, Самбірщини і робив усе для цього. Під його орудою працювали самодіяльні хори у селах Гребенів, Підгородці, Орява, а чоловічий хор працівників освіти району і хор «Синьогора» із села Верхнє Синьовидне здобули високе звання «Народний аматорський колектив». Згодом, у 1998 році за вагомих внесок у розвиток культури України Іванові Семеновичу Крушельницькому було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Здавалося, що доля сповна вшанувала своїми щедрими почастунками, хоч непросте, а все ж сповнене по вінця любов'ю та людською повагою і вдячністю життя митця. Вона дарувала йому щедрі пригорщу років, якими він не нітиться, а пишається, бо знає, що над рідною Українською землею завтра знову засвітиться новий юний ранок, і у рідному бойківському краї знову радісно задимлять гори, а він – диригент співучих бескидів – чітким змахом руки знову дасть початок новій пісні, що звучатиме людям, йому і всій Україні на добро, щастя і багатоліття.

Роман Береза,
директор ЛДОЦНТІКОР,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПОСТАНОВА

Верховної Ради України

Про впровадження мораторію на закриття державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості

Зважаючи на те, що у сільській місцевості України відбувається інтенсивне закриття закладів культури, що має негативні соціально-економічні наслідки і є неприпустимим для цивілізованих, демократичних, культурно розвинених держав, з метою забезпечення державою культурних прав громадян та збереження і розвитку національної культури Верховна Рада України постановляє:

1. Вважати неприпустимим закриття державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості. Впровадити до кінця 2015 року мораторій на закриття державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості.
2. Доручити Кабінету Міністрів України:
  - проаналізувати ситуацію щодо функціонування державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості та вжити заходів щодо припинення їх необґрунтованого закриття;
  - вжити невідкладних заходів щодо зміни умов фінансування державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості;
  - вжити додаткових заходів щодо поповнення фондів сільських бібліотек сучасними виданнями національного книговидавничого ринку, в тому числі примірниками, виданими за програмою «Українська книга».
3. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

Голова

Верховної Ради України

В. ЛИТВИН

я

м. Київ

8 лютого 2012 року

№ 4356-VI

ПОРАДИ ДЛЯ ХОРОВОГО ВИКОНАВСТВА

Для керівника хорového колективу дуже важливе значення має фахова підготовка виконавців, їхній інтелектуальний рівень тощо. Звичайно, у кожного колективу – своє завдання, але для всіх митців основою є художній рівень виконання.

Під час роботи (репетиції) керівник хору зобов'язаний працювати над вихованням правильних співочих навиків. Диригент хору повинен постійно працювати над собою у питанні хорového виконавства: вивчати фахову літературу, знайомитися з творчими досягненнями хорových колективів, організувати виступи колективу, працювати над репертуарною політикою.

Зрозуміло, що хорový диригент – це велика праця, яка вимагає відданості своїй справі і приносить радість, щастя тим музикантам, для яких музика – стан душі.

У порадах автор не претендує на істину, але з власного досвіду дає кілька порад для роботи з хорovým колективом. Це, звичайно, частинка всього комплексу засобів для роботи з чудовим інструментом – хором.

Порада перша: ДИХАННЯ

Співоче дихання відрізняється від звичайного тим, що повітря, яке вдихаємо, перед початком співу повинно зосереджуватись у ділянці нижніх ребер і діафрагми (м'язи, які розділяють легені і внутрішні органи живота). Таке дихання називається реберно-діафрагмальним. Звичайне дихання – ключичне, коли повітря акумулюється в ділянці верхніх ребер, для співу не годиться. Для тренування дихання має велике значення співоча постава учасника хору (корпус та плечі мають бути випрямлені).

Вправа. Учасники хору тримають руки на поясі. По руці керівника хор вдихає повітря. При правильному диханні, нижні ребра розширюються, плечі не піднімаються.

При видиху м'язи пресу живота повинні втискати всередину повітря, піднімаючи діафрагму. Дихання має бути безшумним. Вдихати потрібно одночасно носом і ротом, видихати повітря ротом.

Особливість використання повітря полягає у тому, що нижні ребра під час видиху повинні знаходитись в положенні вдихання, тобто у розширеному стані.

Порада друга: РОЗСПІВКИ

Розспівки не слід розпочинати із низьких чи високих нот діапазону. При цьому діапазон початкових вправ

розспівок повинен бути в межах однієї чи двох нот.

Розспівки потрібно розділяти на різні види відповідно до завдань, що їх ставить керівник, а також враховуючи репертуарний план роботи під час репетицій. Окрім того, розспівки не повинні бути стомлюючими (із власного досвіду зауважу, що їхня тривалість має становити не більше 20 хвилин).

Порада третя: ЗВУКОВА АТАКА

Залежно від активності змикання голосових зв'язок під впливом дихання є два способи організації звукової атаки:

- *тверда атака* – звук утворюється за рахунок міцно зімкнутих голосових зв'язок і великої подачі повітря.
- *м'яка атака* – звук утворюється за рахунок не міцно зімкнутих голосових зв'язок і повітря подається не у великій кількості.

Вправа

Порада четверта: ТЕМБР

Основою для тембрального виховання хорového колективу є формування голосних ([a], [e], [o], [y], [i], [i]). Об'єм надгортанної частини роту при формуванні голосних збільшується за рахунок підняття задньої частини «піднебіння» (м'яке небо). У цей час язик має бути опущений. Таке положення називають «зівком» або «високою позицією».

Вправа. Поставивши руки на пояс, хористи по замаху керівника роблять вдих. Після «зівка» потрібно затримати на декілька секунд дихання і заспівати на ноті «фа» (для жіночого складу – «фа» 1 октави, для чоловічого складу – «фа» малої октави) склад «льо». Видих здійснюється повільно.

Керівник вирішує в якому темпі виконувати вправу. Можна виконувати вправу шляхом зміни висотного положення. Водночас необхідно слідкувати за унісоном.

Порада п'ята: ВИВЧЕННЯ ХОРОВОГО ТВОРУ

Існує три способи вивчення хорових творів: вивчення загальним складом хорового колективу, окремими групами та окремими партіями. Найкращий спосіб, якщо є така можливість, – це вивчення твору по партіях, адже тоді диригент постійно перебуває у контакті із співаками. На його користь також свідчить і те, що твір, вивчений у такий спосіб, як правило, звучить більш професійно.

Методи роботи

1. Вивчати хоровий твір слід після детального вивчення його диригентом.
2. З хором потрібно працювати за принципом: «Менше слів, більше діла».
3. Диригувати слід лаконічно (під час розучування твору не обов'язково витримувати диригентську «сітку»).
4. Пояснювати співакам варто не словом, а професійно заспіваним звуком, мотивом, фразою, реченням тощо.
5. До швидких темпів потрібно переходити поступово.
6. Бажано на репетиціях працювати над творами, які близькі за жанровістю, стилістикою.

Порада шоста: ЕМОЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ НАСТРІЙ ВИКОНАВЦІВ

Існує відомий вислів про те, що музикант – це стан душі. Інколи слухаємо виконавців із добрими голосами, однак душа слухачів мовчить, і навпаки здавалось би, що яскравих, потужних голосів не чуємо, а душа наповнена емоціями.

Керівник завжди повинен налаштовувати хороших виконавців на емоційно-психологічний стан, що відповідає хоровому твору, який виконується.

Методи роботи

1. Варто ознайомити виконавців з авторами хорового твору, епохою, в яку творили чи творять автори.
2. Слід використовувати цікаві історичні, суспільно-політичні відомості.
3. При роботі потрібно використовувати найкращі зразки хорового виконання (слухання).
4. Слід застосовувати методи захоплення (похвала) для виконавців.
5. Для створення виконавського образу варто використовувати музичні інструменти та шумові ефекти для творів, які на думку диригента та

виконавців цього потребують.

6. Для визначення характеру хорового твору необхідно використовувати літературно-мовні вислови.

СЛОВНИК ЕМОЦІЙНО-ОБРАЗНИХ ВИЗНАЧЕНЬ ХАРАКТЕРУ ХОРОВОГО ТВОРУ

РАДІСНО	УРОЧИСТО	ЖАРТІВЛИВО
весело	велично	гумористично
сонячно	тріумфально	безтурботно
променисто	переможно	іронічно
грайливо	ефектно	грайливо
запально	захоплено	з насмішкою
іскристо	пишно	скерцозно
яскраво	грандіозно	
завзято	хвалебно	
блискуче	могутньо	
оптимістично	героїчно	

СТРИМАНО	МОЛИТОВНО	ГРІЗНО
просто	побожно	гнівно
наївно	упокорено	зловісно
світло	смиренно	шалено
невимушено	благально	жорстко
прозора	аскетично	загрозливо
статично	благоговійно	войовничо
безтурботно	стримано	агресивно

ТАЄМНИЧО	СХВИЛЬОВАНО	ЕНЕРГІЙНО
загадково	стурбовано	мужньо
фантастично	тривожно	рішучо
заворожено	щемливо	сміливо
вкрадливо	з відчаєм	батьоро
примарно	драматично	гордо
містично	пристрасно	наполегливо
магічно		маршово
		по-вольовому

ШИРОКО	НІЖНО	СУМНО
із розмахом	витончено	жалібно
масштабно	вишукано	смутно
вагомо	елегійно	страждально
масивно	задушевно	скорботно
насичено	щиро	трагічно
космічно	проникливо	журливо
монументально	сентиментально	меланхолійно
	поетично	

Степан Целюх,
заслужений діяч мистецтв України,
голова Асоціації диригентів
та регентів Стрийщини «Камертон»

ДУХОВНЕ ЖИТТЯ ГОРОДОЧЧИНИ

Заклади культури Городоцького району за останні роки збагатилися значним досвідом християнського виховання населення. Ще більше активізувалася ця робота напередодні всенародного святкування 1025-річчя хрещення Київської Русі, яке, згідно Указу Президента України, відзначатиметься у липні наступного року.

У контексті відзначення цієї доленосної події, народні доми району підготували і провели чимало цікавих культурно-просвітницьких заходів, концертних програм та вистав християнської тематики. Особлива увага була приділена заходам, присвяченим князеві Володимиру Великому – хрестителю Київської держави, а також визначним діячам Церкви, архітекторам, художникам, композиторам, творчість яких мала велике значення у духовному житті й утвердженні християнства в Україні.

Цьогоріч широко відзначили 120-річчя від дня народження мученика за Христову Віру патріарха Йосипа Сліпого. Заходи щодо вшанування пам'яті кардинала були проведені у багатьох народних домах району, зокрема у містах Городку, Комарно і селах Братковичі, Суховоля, Переможне та інших.

До скарбнички заходів християнського виховання увійшла урочиста академія, яка відбулася у Городоцькому районному Народному домі, присвячена

10-річчю беатифікації священномучеників Петра Вергуна та Романа Лиска (за участю міського голови М. Савки); фестиваль духовної пісні «Вселенная, веселися!» за участю всіх церковних хорів району, що відбувся за фінансової підтримки депутата Львівської обласної ради Я. Дубневича; вечір пам'яті блаженних отців Григорія та Омеляна Ковчів, що був проведений у Народному домі с. Малий Любін (за участю голови райдержадміністрації Ю. Візняка і селищного голови С. Буняка); святкування 10-ліття встановлення пам'ятного хреста на Крижовій горі (за участю голови районного товариства «Просвіта» І. Бучківського).

Додамо, що в усіх заходах на релігійну тематику брали участь аматорські художні колективи районного Народного дому – Зразковий дитячий драматичний театр (кер. Н. Сенік); Народний чоловічий вокальний ансамбль «Передзвін» (кер. В. Долішній); Народний жіночий вокальний ансамбль «Берегиня» (кер. Л. Гуріна); Зразковий танцювальний колектив «Росинка» (кер. М. Войтович); Народний танцювальний колектив «Галичина» (кер. Д. Рожко) та інші.

*Галина Глушко,
методист з культурно-освітньої роботи
Городоцького районного Народного дому*

КРИЛАТІ СПОРТСМЕНИ ДРОГОБИЧЧИНИ

Захоплення голубами та спілкування із ними робить людину добрішою, чистою душею та благородною серцем. Такими і є члени клубу голубоводів «Крила» при Народному домі ім. Івана Франка, що у місті Дрогобичі. У 1967 р. його заснували місцеві ентузіасти: І. Круглій, Б. Сенюра, П. Сосна, І. Дмитренко, І. Кушнір, П. Трембальський, – що увесь свій вільний час присвячували улюбленій справі.

З 2011 року клуб очолює Іван Козар, який має багато здобутків по розведенню спортивної породи голубів. В об'єднанні проводять активну селекційну роботу, спрямовану на покращення породи спор-

*Іван Козар,
керівник клубу голубоводів «Крила»*

тивних голубів. Чимале значення приділяють також бесідам-лекціям, присвяченим проблемам розведення й утримання голубів, адже завдяки цьому молоде покоління переймає знання від старших, більш досвідчених учасників. Окрім того, клуб організує як внутрішні, так і регіональні змагання голубів із польотів на далекі дистанції (м. Тернопіль, м. Літин), до участі в яких долучаються голубівники-любители із Дрогобича, Стрия, Самбора, Турки, Старого Самбора, Стебника, Борислава. Завдяки постійним тренуванням голубоводи клубу «Крила» готують птахів до спортивних змагань-перельотів на далекі відстані та добиваються ви-

Учасники клубу голубоводів «Крила» перед змаганнями

соких результатів і численних нагород.

13 травня 2012 року відбулися регіональні змагання, під час яких у польотах взяло участь понад 4 тисячі голубів. Для участі у перельотах із

м. Літина Вінницької області своїх улюбленців привезли понад 130 любителів-голубівників. А за 4,5 години крилаті спортсмени подолали 340 км.

Також при клубі діє секція по розведенню декоративних порід голубів та співочих птахів (керівник Богдан Котович).

Голубівники можуть годинами спостерігати як їхні улюбленці, виконуючи «елементи найвищого пілотажу», підіймаються високо вгору, поблискуючи чудовим пір'ям на сонці. При цьому душа людська оживає і відступають усі тривоги і печалі...

Алла Мельничук,

завідувачка культурно-масовим відділом
Дрогобицького міського
Народного дому ім. Івана Франка

Наталія Ярка,

провідний методист по виховній роботі серед молоді

СВЯТО РІДНОГО СІЛА

У кожного з нас є маленька батьківщина: там, де народилися, де слухали колискову люблячої матері, де зробили перші кроки. У кожного вона своя, та кожен любить і береже у серці її красу, чарівні звичаї і традиції.

Святкування Дня села на Жовківщині започатковано відносно недавно, після проголошення незалежності України. А тепер свято рідних сіл відзначають повсюдно, до цього селяни готуються заздалегідь і з задоволенням святкують.

Про досвід проведення цих заходів розповідає провідний методист культурно-освітньої роботи Жовківського РНД Володимир Постольон. До підготовки свят долучаються сільські ради, працівники народних домів, школи, бібліотеки, церкви, а також і самі мешканці сіл. Такі заходи зазвичай відбуваються у липні – вересні, коли погода дозволяє людям забавлятися під відкритим небом, і приурочуються до ювілейних дат першої згадки про село. Часто свята села об'єднують із храмовими празниками або ж із святкуванням Дня Незалежності України.

“Мій край, моя земля”, “Мій дім – село, і я у ньому”, “Село на нашій Україні” – ось деякі назви сценаріїв за якими проходять свята у селах Добросин, Туринка, Погарисько, Кам'яна Гора, Глинсько та інших. Основні дійства відбуваються на імprovізованих сценах на стадіонах чи біля народних домів. Якщо декілька сіл підпорядковуються

одній сільській раді, то святкування об'єднують за участю мешканців цих сіл в одному місці проведення.

Як і годиться, свята розпочинають із спільної врочистої молитви, яку проводять священики сіл. Після Святої Літургії процесії вирушають до братніх могил “Борцям за волю України”, де відправляються поминальні панахиди за тими, хто віддав своє життя за наше світле сьогодні.

Часто перед святковими концертними програмами на стадіонах відбуваються спортивні змагання між футбольними командами сусідніх сіл або родинні спортивно-розважальні програми під гаслом «Мама, тато і я – здорова сім'я». Також серед улюблених спортивних розваг – змагання із важкої та легкої атлетики, велоспорту, шахів і шашок, верхової їзди (кінні перегони) тощо.

У концертних програмах беруть участь найкращі колективи художньої самодіяльності сіл і району. Глядачі мають можливість почути чудові народні пісні, дотепний гумор, побачити запальні народні танці. На такі святкування зазвичай приїжджають керівники району.

Успішному проведенню свят допомагають місцеві спонсори, які виділяють кошти на придбання подарунків і призів, серед них – депутати обласної ради Тарас Козак та Іван Бокало.

У місцях святкування організуються виставки робіт народних умільців, квітників, місцевих

пекарів та кулінарів. Наприклад, у селі Замочок відбулася виставка картин самодіяльного художника І. Ліщинського. У селах Мокротин, Деревня, Волиця – виставки робіт вишивальниць Л. Голяк, М. Мандрик, А. Пагодської, О. Чорної. На святі у селі Смереків презентацію своїх робіт організувала Г. Самотій. Картини та ікони вишивані на полотні приємно вразили односельців, як і ковані вироби молодого коваля О. Курила.

Для деяких сіл уже традиційними стали змагання господинь у приготуванні страв української кухні. Під час святкування відвідувачі куштують смако-

лики місцевих кулінарів і визначають переможців, яких організатори нагороджують пам'ятними призами. Також, за традицією, вшановують наймолодшого та найстаршого мешканця села, а ще – найкращих господарів, найкращих представників різних професій і багатодітних матерів. Працівники клубних закладів намагаються створити для односельчан і гостей чудову атмосферу відпочинку, яку можна відчутти тільки на святі.

Ірина Гуреш,

провідний методист з питань естетичного виховання та народних традицій

ОБЛАСНИЙ СЕМІНАР МЕТОДИСТІВ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ

На виконання комплексного плану роботи управління культури Львівської обласної державної адміністрації, на базі Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи у березні цього року відбувся семінар методистів культурно-освітньої роботи народних домів. Під час семінару було проаналізовано сьогочасний стан та окреслено перспективи подальшого вдосконалення роботи сільських закладів культури у галузі національно-патріотичного, християнського та естетичного виховання серед населення.

Учасники обласного семінару методистів культурно-освітньої роботи

Широкий аналіз організаційно-методичної діяльності за 2011 рік здійснив Володимир Квітневий – завідувач відділом Центру. Про стан національно-патріотичного, естетичного і християнського виховання населення, роботу з молоддю та паспортизацію любительських об'єднань розповіли Людмила Антончик, Марта Грицик, Ірина Гуреш і Наталія Ярка – провідні методисти установи.

Своїм досвідом роботи та знаннями в організації культурно-освітньої та художньо-масової роботи серед різних вікових груп населення поділилися Любов Шумин – провідний методист Миколаївського РНД, Ольга Покидько – провідний методист Пустомитівського РНД, Володимир Шеремета – провідний методист Буського РНД, Надія Ільницька – провідний методист Турківського РНД.

Також учасники семінару оглянули виставку вишиваних ікон і картин, великодніх писанок та виробів із бісеру, які створили учасники любительських об'єднань «Вишиванка» Народного дому с. Луб'яна (Миколаївського р-ну), «Писаночка» Турківського районного Народного дому, а також любительського об'єднання при Народному домі с. Висоцько (Бродівського р-ну).

Директор Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи, кандидат педагогічних наук, доцент Роман Береза підвів підсумки семінару і вручив працівникам ЛДОЦНТіКОР та районних народних домів грамоти управління культури Львівської обласної державної адміністрації за їхній значний особистий внесок у розвиток народного аматорського мистецтва та досягнуті успіхи в організаційно-методичній роботі.

Наталія Романів,
провідний редактор ЛДОЦНТіКОР

КУЛЬТОСВІТЯНИ НОВОГО РОЗДОЛУ

У Міському Будинку культури «Молодість», що у м. Новий Розділ, працюють люди, які щиро віддані своїй улюбленій справі. Очолює колектив Ірина Іванівна Сагало – досвідчений керівник і адміністратор. Куратором відділу просвітницької роботи працює сестра Ірини Іванівни – Ольга Іванівна Петрик. Рідні сестри – талановиті сценаристи, режисери та ведучі мистецько-просвітницьких заходів, які охоче відвідують мешканці міста.

Культурний організатор Будинку культури, Ольга Антонівна Чайка, керує хором репресованих і політв'язнів «Заграда». Незважаючи на поважний вік учасників хору, вони надзвичайно активні і беруть участь у багатьох заходах Будинку культури, виїжджають із концертами в інші населені пункти Миколаївського району.

Художній керівник Будинку культури – Стефанія Миколаївна Баранович, працівник із

На сцені міського закладу культури успішно проходять тематичні вечори з нагоди Дня Соборності України, Дня пам'яті Героїв Крут та Чорнобильської трагедії, свята Героїв, Дня Матері, Дня Незалежності України та багато інших заходів, приурочених до важливих дат державного та релігійного календаря. Багатою і різноманітною є фонотека заходів МБК «Молодість», адже більшість масових заходів, які проводяться тут, записано на цифрові носії, що дає можливість при потребі переглянути їх знову.

На обласному огляді-конкурсі масових заходів до 25-річчя аварії на Чорнобильській АЕС, що відбувся у Палаці культури імені Гната Хоткевича, виступ колективу із Новороздільського Будинку культури було визнано одним із найкращих. Це дає підставу стверджувати, що заходи міського Будинку культури «Молодість» мають

Виступ драматичного колективу «Планета мрій» з нагоди Дня Державного Прапора України

багатолітнім стажем роботи. Вона забезпечує діяльність 23 клубних формувань.

Чотири аматорські художні колективи МБК «Молодість» удостоєні почесного звання «Народний» та один – «Зразковий». Це Народна хорова капела «Дністряни», Народний камерний хор «Оранта», Народний фольклорний ансамбль «Джерело», Народний ансамбль пісні і музики «Мальви», Зразковий ансамбль народного танцю «Веселка».

свою мистецько-просвітницьку цінність та сприяють поглибленню знань з історії нашої держави, допомагають виховувати молоде покоління на найкращих прикладах борців за волю України.

Людмила Антончик,
провідний методист з питань
національно-патріотичного виховання

БЕРЕГИНИ УКРАЇНСЬКОГО ВИШИТТЯ

Яскравий самобутній колорит нашого краю передається не лишень у народних піснях, танцях, обрядових дійствах, а й у творчих доробках народних майстрів і умільців.

При Львівському державному обласному центрі народної творчості і культурно-освітньої роботи діє Об'єднання народних майстрів і художників-аматорів, яке налічує понад сотню талановитих майстрів. Традиційна вишивка, кераміка, писанкарство, живопис, різьбярство, ковальство, ювелірні вироби, прикраси з бісеру та напівдорогоцінного каміння, витинанки, соломкоплетіння, графіка – це далеко не повний перелік скарбниці народних умільців Львівщини. В Об'єднанні народних майстрів і художників-аматорів творчо зростало не одне покоління талановитих, відомих в Україні та за її межами вишивальниць, різьбярів, писанкарів, живописців тощо.

У цьому номері ми розпочинаємо публікацію циклу статей про найчільніших учасників нашого об'єднання. До вашої уваги історія творчого шляху трьох вишивальниць – активних та свідомих українок, які незважаючи на складну долю, що припала на час поневолення України різноманітними загарбниками, змогли зберегти та пронести крізь роки унікальне національне мистецтво – вишивку. В орнаменті кожного рушника, обруса, чоловічої чи жіночої сорочки знайшли свій відбиток вікова мудрість та високий художній талант нашого народу.

Олеся (Олена) Козак

Народилася пані Олеся у мальовничому місті Бурштин, що на Івано-Франківщині, у свідомій селянській родині Івана Гусара в березні 1928 року. Дитинство та щасливі шкільні роки пройшли у рідному Бурштині. Ще з дитячого віку навчилася глибоко відчувати красу українських вишивок, адже учителькою з вишивання була мама. Після закінчення Львівського Політехнічного інституту (геодезичного факультету) п. Олеся працювала за спеціальністю, однак із вишивкою не розлучалася ніколи. Мешкає вишивальниця у Львові, а з 2001 року є членом Об'єднання народних майстрів і художників-аматорів при Львівському державному обласному центрі народної творчості і культурно-освітньої роботи. Пані Олеся Козак бере участь у численних обласних та всеукраїнських виставках. Тож вишивки майстрині побували в багатьох містах України: Львові, Луганську, Вінниці, Самборі, Луцьку, Києві, Трускавці, Івано-Франківську, Рівному, Хмельницькому...

Кожен її витвір, немовби українська пісня, мелодія якої – вишиваний взір, а слова – поєднання барв.

Богдана Пилипчук

Пані Богдана народилася 20 вересня 1922 р. у с. Задвір'я Буського району на Львівщині у багатодітній хліборобській сім'ї. Сім класів народної школи закінчила в рідному селі, а торговельну школу – у Львові. Свій трудовий шлях п. Богдана розпочала в бухгалтерії районної лікарні м. Долина. Відтак працювала бухгалтером у місті Львові. До війни брала участь у молодіжних гуртках Товариства "Просвіта" (спортивному, драматичному, співала у хорі). Товариство організовувало трикотажні, куховарські, кооперативні курси, з яких молода Богдана почерпнула для себе чимало нового і цікавого.

Із відновленням незалежності Української Держави мисткиня вступила в «Союз українок», у групу вишивальниць, брала активну участь у різноманітних виставках, зокрема як член Об'єднання народних майстрів і художників-аматорів. Роботи пані Богдани побували в багатьох кутках України. За внесок у розвиток образотворчого декоративно-прикладного мистецтва майстриня нагороджена численними гра-

мотами, дипломами та подяками.

“Тримати голку мене, ще малу, вчила мати. Спочатку вишивала на шматочках полотна, а згодом тво-

рилися рушники, блузочки, серветки...”, – розповідає Богдана Пилипчук.

Ольга Возниця

Пані Ольга Возниця – заслужений майстер народної творчості України, видатний педагог, громадська діячка, знавець та популяризатор українського національного мистецтва вишивки. Золотими руками майстриня малює наш барвистий край у рушниках, жіночих та чоловічих сорочках, серветках та скатертинах.

Народилася п. Ольга 14 березня 1925 року у місті Ходорові Бібрецького повіту (нині Жидачівського району) Львівської області. У 1946 р. закінчила Львівську СШ № 5, відтак працювала завідувачем шкільної бібліотеки у м. Ходорові. А свій творчий і педагогічний шлях Ольга Возниця розпочала у жовтні 1962 року, коли очолила гурток «Народна вишивка» Будинку дитячої творчості Львівської залізниці. Двадцять років її самовідданої творчої роботи на цій посаді відзначені подяками і нагородами. Багато її вихованців стали майстрами народної творчості України.

У 1983 році майстриня була нагороджена золотою, а у 1987 бронзовою медалями на Виставці досягнень народного господарства СРСР (м. Москва). Активна виставкова діяльність – це головне завдання і найбільше прагнення мистця, адже саме так можна донести свою творчість до людей, розбудити у їхніх душах любов до рідного мистецтва.

У 1987 р. мисткиня одержала Медаль лауреата Другого Всесоюзного фестивалю народної творчості (м. Москва). А вже наступного, 1988 р., Ользі Возниці присвоєно звання «Заслужений майстер народної творчості України». З 1989 року мист-

киня невтомно працює в «Союзі українок» на посаді голови етнографічної комісії. За активну діяльність в утвердженні національних ідеалів та розвиток духовної культури українського народу Ользі Возниці присвоєно звання «Почесна членкиня Союзу українок України».

Впродовж п'яти десятиліть її персональні виставки є окрасою найпрестижніших музеїв в Україні та за її межами. Багато виставок, де ціло золоте вишиття майстрині, було проведено у школах, вищих навчальних закладах Львова. Роботи Ольги Возниці зберігаються у Національному музеї Тараса Шевченка (м. Київ), Музеях народної архітектури та побуту (м. Київ і м. Львів), Національному музеї у Львові, Всеросійському музеї декоративно-прикладного та народного мистецтва у Москві. За зразками яворівської вишивки майстриня створила сценічні костюми для дитячого дівочого колективу «Писанка». Творчій діяльності п. Ольги було присвячено науково-практичну конференцію «Проблеми розвитку традиційної народної вишивки».

Невтомна робота, глибинні знання символізму й орнаментики української вишивки залишаться на завжди для нащадків на сторінках чудових видань, автором яких стала Ольга Возниця: «Вишивка рідного краю» (Дрогобич, 2005 р.), у якій майстриня зібрала зразки вишивки Ходорівщини, та «Вишивка – моє життя» (Дрогобич, 2006 р.), що містить авторські роботи мисткині. Інформація про творчість і життєвий шлях майстрині внесена в Енциклопедію сучасної України.

Михайло Бондар,
провідний методист образотворчого та
декоративно-ужиткового мистецтва
(світлини Олесі Козак та Богдани Пилипчук
люб'язно надала Ірина Бердаль-Шевчик)

НАРОДНИЙ ДІМ У РУЇНІ

Неподалік від Львова розкинулося селище міського типу Великий Любінь, населення якого сягає близько п'яти тисяч осіб.

Із давніх-давен, ще за часів Австрійської монархії і санаційно-людової Польщі, у ньому завжди пульсувало національно-культурне і духовне життя. Цьому сприяла Українська Греко-Католицька Церква та осередок Товариства «Просвіта», заснований 21 травня 1897 року.

У ті далекі часи селище не мало народного дому і члени «Просвіти», серед яких було багато молоді, збиралися на засідання або на різні національні імпрези в оселі одного із заможних селян, який на той час мав досить великий будинок, чи у садибі пароха місцевої церкви. Там відбувалися перші концерти, вечорниці, вистави.

У 1909 році саме у Великому Любені, на оболоні, відбулися перші у тогочасному Городоцькому повіті народні фестини.

З плином часу, коли національно-культурне життя почало набирати щораз більшого розмаху, виникла потреба у будівництві народного дому, де можна було б зосередити всю просвітянську діяльність.

Управа осередку Товариства «Просвіта» звернулася до селян із проханням про добровільні пожертви на будівництво народного дому. Кожен свідомий українець відгукнувся на цей благородний заклик і жертвував хто скільки міг грошей, відриваючи від своїх мізерних статків останній грейцар. Зібравши невеликі кошти, громада села купила земельну ділянку і будівельні матеріали та власними силами у 1935 – 1936 роках збудувала невеликий народний дім, де члени «Просвіти» з великим ентузіазмом проводили національно-виховну, патріотичну, освітянську і духовну роботу в умовах поневолення і переслідувань. До читальні «Просвіти» за знаннями потягнулася молодь. У народному домі почала працювати читальня, що налічувала понад п'ятсот примірників книг (досить багато як на той час).

Осередок Товариства «Просвіти» став засновником таких громадських організацій, як «Сільський господар», «Сокіл», «Пласт», «Союз українок». При читальні «Просвіти» було організовано кооперативний магазин, молочарню. Словом, новозбудований народний дім став осередком усього національно-культурного життя українців селища.

У 1939 році наступили дні чорної реакції. Після завоювання Польщі двома агресорами – фашистською Німеччиною і Радянським Союзом, у Західну Україну з брехливою, так званою «визвольною» місією прибули комуністичні більшовики, які одразу взялися за ліквідацію Товариства «Просвіта» як ворожої їм націоналістичної

організації. Багато просвітян було заарештовано і розстріляно у тюремних казематах, вивезено у сибірські концтабори на каторгу... Народний дім у селищі, який стали називати клубом, перетворили в осередок комуністичного виховання і пропаганди «щасливого» і «радісного» радянсько-колгоспного життя. У вихорі цього «щасливого» життя за шістдесят років ніхто з радянських керівників не подбав, аби замість цього невеликого обшарпаного літами народного дому побудувати новий просторий будинок культури.

І ось у 1990 році з розпадом Радянського Союзу, який у всьому світі називали тюрмою народів, Україна стала незалежною державою.

Знову відновилося національно-культурне і духовне життя. Почали відроджуватися колишні громадські суспільно-культурні і політичні товариства й організації. У Великому Любені утворено Товариство української мови імені Тараса Шевченка, відроджено осередок Товариства «Просвіти», похвалилася робота в цьому майже аварійному народному домі, але ненадовго.

На жаль, знову ніхто не подбав ані про ремонт, ані про зведення нової будівлі народного дому. Вже понад п'ять років цей блаженський, понищений часом будинок, що колись був народною будовою наших дідів і батьків, разом із бібліотекою закрито на замок, оскільки він перебуває в аварійному стані. Проте Городоцька райдержадміністрація не бачить, що в курортному містечку занепадає національно-культурне життя, молодь не має змоги і місця для проведення свого дозвілля.

Народний дім у смт. Великий Любінь

Аби хоч якось вийти із цієї складної ситуації і розпочати будівництво нового народного дому у Великому Любені, керівництво селищної ради знайшло можливість за свої мізерні кошти виготовити проектно-кошторисну документацію і вирішило закласти фундамент із будівельних матеріалів старої будівлі народного дому,

а відтак, – як і колись у підневільні часи – збирається ходити від хати до хати з протягнутою рукою і просити у населення допомоги.

Втім, у нас усе ще жевріє надія, що нарешті Городоцька районна державна адміністрація разом із Львівською обласною радою та Львівською обласною державною адміністрацією відшукають можливість профінансувати

будівництво нового народного дому, взявши до уваги ще й той факт, що у селищі розташований відомий в Україні бальнеологічний курорт сірководневих вод, куди приїжджають на лікування хворі з усіх регіонів нашої держави.

Володимир Луга

СВЯТО ОНОВЛЕНОГО ПАЛАЦУ КУЛЬТУРИ У МІСТІ ХОДОРОВІ

*«Вітає рідний Ходорів гостей
бо нині тут дзвінке, чудове свято...»*

29 квітня у м. Ходорові на Жидачівщині відбулося урочисте відкриття оновленого Палацу культури, який після ремонту змінився до невпізнання.

Естетичний вигляд фойє, кабінетів, кімнат гурткової роботи, театрального залу для глядачів, зі смаком підібрана гармонія кольорів, акуратність – це все свідчить про високий професіоналізм майстрів.

Роботу аматорських колективів, які працюють при міському Палаці культури висвітлено на стендах, що прикрашають фойє установи. Доповненням до кожного стенду є унікальні фотографії, які розкривають різні жанри мистецьких гуртків. На другому поверсі облаштовано кімнати, де відбуваються репетиції колективів (7 колективів МПК носять звання «Народний»).

Свято розпочалося молитвою й освяченням Палацу культури. Опісля до слова було запрошено голову міської ради Олега Коцовського, який щиро подякував усім, хто долучився до ремонту закладу культури. Багато гарних слів пролунало на адресу Андрія Кота – земляка, бізнесмена, депутата обласної ради, який спонсорував для ремонту установи 350 тисяч гривень. Жидачівська районна державна адміністрація та районна рада виділили 50 тисяч гривень, ще 20 тисяч гривень зібрали мешканці міста. Учасники свята виголошували вітальні слова голові міської ради, адже завдяки його вправній організації і наполегливим зусиллям буквально за рік було здійснено капітальний ремонт приміщення Палацу культури.

Колективи художньої самодіяльності МПК продемонстрували свою професійну майстерність під час святкового концерту. На сцені установи культури виступили: Народна хорова капела «Мрія», Народний ансамбль танцю «Наддністрянка», Народний оркестр народної пісні і музики «Заграва», Дует бандуристів «Мальви», Народний самодіяльний ансамбль троїстих музик «Візерунки», Народний чоловічий вокальний ансамбль «Діброва»,

Палац культури у м. Ходорові

Народний жіночий вокальний ансамбль «Калина». Соло на панфлейті виконав Володимир Презлята. До участі у концерті долучилися також народний артист України, професор Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка Роман Вітушинський та курсанти Львівського військового ліцею ім. Героїв Крут.

І на завершення концертної програми із вітальним словом виступили начальник управління культури Львівської обласної державної адміністрації Сергій Бурко, провідні методисти Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи Ірина Гуреш та Людмила Антончик, голова Жидачівської районної державної адміністрації Сергій Коваль і голова районної ради Ігор Кос.

Щиро радіємо разом з усіма мешканцями Жидачівщини, нехай слова із запрошення на це чудове свято обов'язково справдяться:

*«У стінах цих зустрінємось не раз
На вечорах, концертах та зібраннях.
В оновлений запрошуєм Палац –
Палац мистецтв і творчого держання»*

*Людмила Антончик,
провідний методист з питань
національно-патріотичного виховання*

1025-річчю хрещення України-Руси присвячується

ГОЛОС ДЗВОНІВ — ГОЛОС НЕБА

(сценарій культурно-просвітницького заходу)

У фойє народного дому розгорнута виставка творів народних умільців.

Оформлення сцени – світлина дзвону і напис:

«На мурах твоїх, Єрусалиме, Я поставив сторожу, яка не змовкатиме ні вдень, ні вночі... нагадуючи про Господа.»
(Ісаїя 62:6)

До постановки сценарію залучені: хор, ведучі, читець, одягнені у повний український стрій.

Перед початком заходу звучить милозвучна мелодія дзвонів.

Починається захід твором «Благання» («Пресвятая Богородице, спаси нас») у виконанні хору

Ведучий 1 Кожен народ – неповторний. Його творчість натхненна Всемогутнім Богом.

Ведучий 2 Самобутність кожного народу виявляється у його духовності, обдарованості, освіченості та культурі.

Ведучий 1 За тисячолітній період християнства український народ досяг вершин церковної архітектури, малярства, дзвонарства, орнаментальної та об'ємної пластики, вітражного мистецтва, церковного співу та живопису.

Ведучий 2 Церковне мистецтво в часи лихоліть було чи не єдиним осередком культури нашого народу. У храмі зосереджувався увесь синтез мистецтва. То мистецтво творили талановиті люди у монастирських келіях, іконописних майстернях, спеціальних школах, часто народні умільці-самоуки.

Ведучий 1 Церква завжди була покровителькою мистецтва і митців. Українське народне мистецтво сягнуло своїх вершин у всіх видах і жанрах творення, – як вищий вияв абсолютної духовної потреби.

Ведучий 2 В усі часи зачаровували іконостаси, славні ікони, з якими наш народ верстав свій історичний шлях і з ними не розставався. Пригадаймо з поеми «Іржавець» Шевченкові слова про козаків, які залишають свою Січ і йдуть на чужину: «Взяли з собою Матір Божу, а більш нічого не взяли...»

Ведучий 1 Дзвони були голосом Божим, вони вчили, нагадували, остерігали й кликали на тривогу, раділи разом із народом і плакали з ним у тяжкі хвилини життя. А мистецькі прикраси храмів, свя-

щенних книг, церковного приладдя, навіть писанки, вишивки і гапти мали також свою мову і своє духовне слово.

Ведучий 2 То велика дійсність мистецтва у житті нашого народу, в його історії. Із того створився наш духовний скарб, якому минуло вже тисячу років на нашій землі. Залишили його нам здебільшого безіменні художники та жертвенні вірні.

Звучить «Благослови, душе моя Господа», муз. Артемія Веделя

Ведучий 1 Глибокі моральні традиції українського релігійного мистецтва, культури відзначаються високою естетичністю. Вони формували християнську духовність і наш національний менталітет. Займали чільне місце в державотворчій справі. Не кожний народ може похвалитися таким тісним переплетенням національних ідей із релігійною мистецькою тематикою, як український.

Ведучий 2 Кожна доба збагачувала новими творами, творчими надбаннями те мистецтво, будуючи величний і неповторний храм духовності українського народу.

Краса – то таїна.

Вона часто буває невидимою,
але всепроникною у людську душу.

Її сяйвом висвітлюється

прихована від нас глибина століть.

Ведучий 1 «...Людині властиво прагнути вічності, знаходити в ній для себе мету і натхнення. Навряд чи взагалі є щось достойніше, як вдосконалювати свій дух, увічнювати себе у праці в творіннях

своїх...

Каліка той, хто не здатен предківщиною дорожити.
Людині дано пам'ять, що сягає у віки...»

(Олесь Гончар «Собор»)

Звучать «Херувимські пісні»,
муз. Артемія Веделя

Ведучий 1 Людина створена для краси, що була предметом наполегливих шукань людства упродовж багатьох століть.

Ведучий 2 Небесна краса і гармонія Всесвіту – то ідеали духовної чистоти, початкове єднання Землі і Неба.

Дзвін – символ духовного наповнення людини між гранями закону і небесними істинами. Звуком дзвону розкриваються непізнаності Небесного і Земного.

Ведучий 1 Якщо арфа, ліра, цитра, лютня, цимбали, флейта, труби, рожки, бубни, органи – звукові символи неба, то дзвін віщує Славу Божу в звуках, а душі дарує спокій.

«Нехай усі, хто чує звуки їх чи вдень, чи вночі,
почнуть славити ім'я Святе Твоє.»
(слова з Чину Благословення дзвону)

Ведучий 2 Стародавня костельна енциклопедія називає звук дзвону Ангельською Трубою «Туба Деум», яка скликає на Суд Божий, на молитву і освячує простір.

Ведучий 1 Американськими вченими доведено, що звукова хвиля коли розходиться, має зображення Хреста, а в час дзвоніння сам дзвін може стягуватися і розтягуватися.

Ведучий 2 До дзвонів у всі віки люди ставляться з особливим благоговінням. Для співака звуки дзвонів відкривають шлях до вдосконалення голосу, науковцям – нові шляхи для вдосконалення думки, хворому допомагають віднайти сили для оздоровлення.

Ведучий 1 Наш народ завжди жив із дзвонами, немов із Божим супутником, що супроводжував своїм голосом сірі часи буднів, трагедії життя у часи лихоліть.

Ведучий 2 Дзвони містять багато таємниць. Голос кожного дзвону – унікальний, неповторний. Він вгамовує вітри, стихії, відводить грім та блискавку, вершить чудодійства, нагадує про судний день людської душі.

Ведучий 1 Мелодії дзвонів здавна лунали над кожним містом, селом України, були окрасою свята, передавали голос віків, нерозривний зв'язок з минулим, його традиціями і звичаями.

Ведучий 2 Дзвони перебули дуже довгий шлях свого вдосконалення, а музиканти-дзвонарі протягом століть шліфували своє мистецтво, передавали наступним поколінням.

Ведучий 1 Існує переказ, що зразком для форми дзвону майстри-людвісари¹ взяли польову квітку «дзвіночок».

Західна церква зберегла такий переказ. Одного разу єпископ Пауліній² вийшов за місто, втомився й заснув на траві. Минали години, наближався час вечірнього Богослужіння, а він усе спав і, напевно, спізнився б до храму, якби його не розбудив мелодійний передзвін дзвіночків. Пробудившись, він переконався, що то бриніли польові квіти – дзвіночки. І прийшло йому на думку зробити металевий дзвін на зразок тих квітів.

Ведучий 2 Кожен дзвін – унікальна пам'ятка історії. Його форма – лише зовнішня оболонка, внутрішнім наповненням якої в усі часи залишається душа майстра.

З давніх-давен ремесло майстра-ливарника вважалося священною справою. При царських дворах з особливою пошаною ставилися до тих людей, які добре знали ремесло лиття дзвону. Воно супроводжувалося особливою церемонією.

Не кожен міг бути дзвонарем. Ним ставали за покликанням. Майстер-дзвонар мав повинність усвідомлювати божественність свого призначення, відчувати дзвін, ставитися до нього з особливим благоговінням, дотримуватися чистоти, бути смиренним.

Ведучий 1 Саме майстер теплом своїх рук і серця закладає в майбутній дзвін творчий зміст. «Не природа дала, а рука майстра...» – такий напис є на дзвоні «Ісає» (1584 р.) Домініканського монастиря у Львові.

Якою виявиться форма дзвонового плаща, яким буде його голос – то велика таємниця, що вже наперед визначена, але закрита у Десниці Творця. Чи поталанить йому стати історичним велетнем, чи просто благовістом для людей – доля кожного дзвону.

Ведучий 2 В історії дзвонарства відома прикра невдала спроба відлиття дзвону. Йому пророкували щасливу долю «Дзвону-Царя». У 1874 р., піднятий

¹ **Майстри-людвісари** (людвісари, конвісари) – відливачі з металу. В основному відливали дзвони та гармати, а також і самостійні металеві скульптури з вибагливим та артистичним орнаментом. Головним центром ремесла й мистецтва в Україні в добу бароко залишався Львів.

² **Єпископ Пауліній** (Італія, IV ст.) – започаткував велике підприємство по виготовленню дзвонів. За його наказом відлито дзвони для храму міста Нола. Тому невеликі дзвони називали «нолами», а більші розміром «кампанями» – від округу Кампанія, де розташоване місто Нола.

на дзвіницю Кельнського собору³, він так і не задзвонив. Віщувана йому доля не справдилася, він дістав назву «Великий мовчун» або «Кельнський німий». Ним користуються лише як ударним дзвоном.

Ведучий 1 Незабутні враження справляє опис із роману Віктора Гюго дзвонів Собору Паризької Богоматері і дзвонаря Квазімодо – «напівлюдини-напівдзвону», присутність якого наповнювала собор диханням життя. Це була єдина мова, доступна для його слуху, це був єдиний звук, який порушував мовчання Всесвіту.

Ведучий 2 Учому полягає естетичний і богословсько-літургійний феномен дзвону? «Звук дзвону наповнює Вселенну почуттям невимовної радості і духовного піднесення. Це мова стихії. Музика сфер. Лише дзвін у своїй звуковій атмосфері здатний передати хоча б частину величності і сили, яка буде доступна людському слуху в Майбутньому.» Ці слова Костянтина Сараджева⁴ лунають як заповіт для прийдешніх поколінь, як віра у те, що людство, на думку геніального дзвонаря, буде вдосконалюватися у майбутньому, і в цьому поступі вагомим чинником буде Музика-Дзвін.

Звучить хороспів «Блаженні»

Ведучий 1 Про дзвони існує багато історій. Чому їх називають легендами, але у кожній із таких легенд оповідається про правдиву чудодійну силу дзвону.

Ведучий 2 У стародавні часи, коли турки нападали на Олеський замок, що на Львівщині, дзвонили у дзвони. Те дзвоніння зворушувало чудодійство. Турки губили зброю, починали відступати. Звучання дзвонів може відвернути кровопролиття, врятувати життя.

Ведучий 1 Відомою є історія про швейцарський дзвін Милосердя. На тому дзвоні зображена жінка, що стоїть на колінах перед катом. У її житті залишається єдина мить, яка стає благословенною. Звук дзвону здійснив чудодійство через дивне посередництво Ангела, який появився перед катом. То була правдива історія з життя однієї вельможної пані, котрій загрожувала смертна кара. Та жінка склала пожертву і наказала вилити великий дзвін. Названо той дзвін Милосердя. У нього дзвонили тоді, коли засудженого вели на страту.

Ведучий 2 Дзвони овіяні чудесними історіями, що підтверджують їхнє незвичайне призначення. Відомі випадки, коли від зневажливого ставлення на дзвоні з'являлася кров. Так, Іван Грозний наказав відрізати дзвоніві вухо за те, що дзвін сам задзвонив. Після удару мечем по дзвону з місця від корони дзвону потекла кров. То був знак Божий для деспотичного царя про те, що летіє кров невинних людей.

Історій про те, що дзвін може сам задзвонити, є дуже багато.

Звучить «Свят, свят, свят»

і «Святий Боже, святий кріпкий...»

Ведучий 1 Історія дзвонів і дзвонарства трагічна, особливо в Україні милій і повторює історію нашого народу. Їх били канчуками, виривали язика, позбавляли голосу, публічно несливали, скидали з дзвіниць, карали переливом. Переливали не переплавленням як «символ царизму» у дзвони, хоча вироблені вони із спеціального і дорогого металу, а на потреби армії. Дзвонами торгували, частину їх було продано, частину вивезено за межі країни. Велику кількість дзвонів приховало населення, закопало в землю, втопило в річках, болотах. Вони назавжди втрачені, ніхто не знає де їх шукати.

Ведучий 2 З давніх документів відомо, що найцінніші дзвони були огорнені особливою увагою і турботою людей – їх оберігали, намагалися продовжити їм життя. На жаль, невідомо, скільки унікальних дзвонів масово загинуло в пожежах воєн середньовіччя, скільки їх насильно знищено в Україні польськими, німецькими, московськими окупантами, в роки воєнничого атеїзму у 20 – 70-х роках минулого століття.

Ведучий 1 Так, наприкінці 20-х років ХХ ст. була створена спеціальна організація для заготівлі металевого брухту – «Рудметалторг»: під впливом адмінзаходів на зборах і мітингах, сесіях місцевих рад, у трудових колективах приймалися рішення про переплавлення дзвонів. Виливали погруддя вождів революції, виручені за продаж дзвонів кошти вносили у фонди розвитку авіації, тракторизації, боротьби з голодом у 1922 році. Велася боротьба системи з релігією, з історією, з духовністю, з людиною національного духу.

³ Кельнський собор – готичний собор в Кельні (Німеччина). Одна з найвищих церков світу (висота 157 м.), об'єкт всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

⁴ Костянтин Сараджев (1900 - 1942 рр.) – дзвонар-віртуоз, теоретик дзвонарства. Він вперше здійснив нотні записи 317 звукових спектрів церковних дзвонів.

Ведучий 2 Руйнування церков і знищення дзвонів – лише один з напрямів довгого ланцюга подібних злочинів системи.

Як воєнні трофеї були дзвони з Київських храмів вивезені 1169 р. Андрієм Боголюбським в час московського погрому Києва: «...і взяли вони майна безліч, і церкви оголили од ікон, і книг і риз, дзвони познімали всі ті смоляни суздальці.» (*Літопис руський*).

Читець виконує вірш Богдана Лепкого
«Фрагмент»

Ударте в дзвін!
Ударте на тривогу!
Таж від диму сонце тьмиться,
Народ гине. Світ валиться,
Пожалуйтеся Богу.

Най знає Він,
Як тяжко ми страдали,
Як за наші муки-рани
Нам дали нові кайдани,
Бийте в дзвін!.. Нема... Забрали...
Дзвонів нема?! Най дзвонять серця в груди,
Мов в озері ті потонулі дзвони.
Прийде пора – народ з глибин добуде
Батьків своїх зітхання і прокльони.

Добуде їх і на дзвіниці слави
Завісить ген під хмарами високо,
І скам'яніє з дива кат лукавий,
А усміхнеться праведника око...

Ведучий 1 Дзвони були і залишаються від початку, невід'ємною частиною кожного Божого храму. Церковні дзвони мали своїх попередників – сурми. У Старому Заповіті знаходимо багато згадок про те, що саме Господь сказав Мойсеєві скликати вірних з допомогою сурми. Господь промовив до Мойсея: «Зроби собі дві срібні сурми; кованої роботи зроби їх, і будуть тобі на те, щоб скликати громаду і щоб знімати табір...на сполох, коли рушатимуть у дорогу. Сурмитимете і тоді, коли буде скликати всю громаду, ... Сурмитимуть же сини Арона, священники, в сурми, і вони будуть вам для повсякчасного вжитку в ваших поколіннях...» (*Числа 10:1 – 2, 6 – 8*)

Ведучий 2 Із Святого Писання дізнаємося, що дзвонники вживалися і як прикраси службової

одежі, щоб служити в святині. «Зробили й дзвіночки зі щирого золота й попричепляли їх між гранатовими яблучками, по берегах ризи з усіх боків, серед гранатових яблучок. Дзвіночок і гранатове яблучко чергувалися навколо, по краю службової ризи, як це Господь повелів Мойсеєві.» (*Числа 39:25 – 26*)

Ведучий 1 Знаходимо і в Новому Заповіті слово «сурма» вже в іншому значенні, а це свідчить про те, що і в часи апостольські під час Богослужінь, проповідей використовували їх. Та традиція продовжувалася і пізніше.

Порядок використання дзвонів під час Служби Божої упорядковано за Папи Сабіяна (604 – 606 рр.).

Ведучий 2 У VII ст. дзвони були поширені вже по всій Європі, завдяки старанням Карла Великого⁵, а Папа Іван XIV встановив звичай «хрещення» дзвонів, під час якого дзвоніві давалося ім'я одного із святих. А «охрещений» дзвін мав чудесну силу – лікувати недужих і відганяти злих духів. У Женеві зберігся давній великий дзвін з написом: «Відганяю чуму, віддаляю демонів».

Ведучий 1 У VIII ст. в Італії було відлито перші дзвони-кампани, а дзвіниця називалася кампанелою. Відтоді дзвони були введені у користування під час Богослужінь.

Ведучий 2 Історія дзвону починається з ритуальних дзвіночків, які були відомі в первісних релігіях. Саме малі дзвіночки стали прообразами «великих дзвонів», що встановлювалися на вежах і дзвонили в них за допомогою довгих линв.

Найдавніші дзвони були малими (10 см. в діаметрі) і видавали немусичні звуки.

Ведучий 1 Здавна дзвони були частиною народного життя: відбивали час, скликали народ на віче, вказували шлях тим подорожнім, хто заблукав у негоду, сповіщали про пожежу, про появу ворога, у трагічні для країни дні закликали народ на захист рідної землі, проводжали воїнів у дорогу, велично зустрічали переможців тощо. Удари в дзвони у багатьох випадках пов'язувалися з важливими подіями у житті нашого народу. Так, у роки погрому ордами Батия землі нашої, дзвони били на сполох, своїм дзвінкоголоссям піднімали дух оборонців міст, захоплених ворогом. Їхні сумні мелодії плакали за загиблими; скинуті ворогом, вони падали з дзвіниць храмів на землю у вічне мовчання.

⁵ Карл Великий (747 – 814рр.) – зміцнив і розширив державу Франків, оволодівши більшою частиною територій сучасної Західної Європи. Ширив християнство, провадив військові й адміністративні реформи, сприяв торгівлі, зародженню європейської науки, мистецтву й письменству.

Звучить молитва «Отче наш»,
муз. Йосипа Кишакевича

Ведучий 2 Церковні дзвони призначені для того, щоб скликати вірних на Богослужіння, виражати торжество Церкви та її Богослужби, сповіщати неprisутнім у храмі про час проведення важливих частин Богослужіння.

У дні великих свят дзвін нагадує про небесне блаженство, у дні святих, звук дзвонів говорить нам про вічний спокій святих, у дні Страсного тижня – нагадує про наше примирення з Богом через Христа Спасителя, у дні Світлого Пасхального тижня – сповіщає про перемогу життя над смертю і про вічну нескінченну радість майбутнього життя у Царстві Христовому.

Ведучий 1 Дзвін є простором, в якому поєднані два світи – чуттєвий і надчуттєвий. Увійшовши в той простір, ми стаємо свідками містичного таїнства через дію Святого Духа.

Читець виконує вірш

Володимира Квітневого «Великодні дзвони»

Чую дзвони – переддзвони,
лине музика з небес...

В храмах – співи,

радість,
гомін...

Усміхаються ікони!..

Люд святкує купно днесь.

Грають дзвони – переддзвони...

Сонце в небі наче дзвін.

Славлять

Господа

Мільйони –

Звеличають, б'ють поклони.

Бо Воскрес із мертвих Він!

Ведучий 2 Про широке використання дзвонів під час Богослужінь згадується у «Літописі руському» 1066 року. В літературній пам'ятці «Слово про похід Ігорів» про переспів дзвонів у Святій Софії до утренньої в квітні 1185 року під час походу князя Ігоря на половців зазначено: «Йому в Полоцьку рано дзвонили дзвони утрєнню в Святій Софії, а він у Києві дзвін чув.»

Ведучий 1 У Київській Русі дзвони з'явилися майже водночас із прийняттям християнства св. Володимиром (988 р.), тобто наприкінці X ст. але на Волині, зокрема у місті Володимирі,

вони були в Церквах ще до Хрещення Володимиром Великим.

Ведучий 2 «Літопис руський» сповіщає нам під да-тою 1237 року про благовіст волинських дзвонів такими словами: «І дзвони Данило приніс з Києва, а інші тут вилив.»

Ведучий 1 Король Данило, розбудовуючи місто Холм – західну столицю тогочасної України, до святих храмів Божих привіз дзвони з Києва, а інші відлив на місці.

Дзвони з Києва, то були дарунки «...що їх йому сестра Федора подарувала з Київського монастиря св. Федора.»

А князь Володимир Василькович, за словами того ж літописця, відлив дивнозвучні дзвони для побудованого ним храму св. Юрія в місті Любомлі, що таких «не було по всій землі.»

Ведучий 2 Ці літописні згадки засвідчують, що давнє волинське людвісарство (виготовлення дзвонів) зародилося ще з княжих часів, тобто з появою перших Божих храмів на нашій землі.

У XV – XVII ст. на Волині були широко розвинуті школи людвісарства, серед них найдавніші – у Володимирі, Холмі, Луцьку, пізніші – в Дубно, Бродах.

З майстерні людвісарства м. Дубно, походить дзвін XVIII ст., який на нинішній час зберігається в Дубнівському музеї-заповіднику і належить до особливо цінних видів церковних дзвонів. Поверхня його оздоблена рослинним орнаментом, зображеннями святих.

Високомайстерною роботою вирізняються дзвони (1643 р.) м. Сокаль та храму села Осекрів, що що на Володимирщині

У XIX – початках XX ст. відбувається масовий занепад волинського людвісарства, лише на Дубенщині збережено один дзвін місцевого виробництва, що датується 1806 роком.

Ведучий 1 Дзвонарство – то високий вияв Бого-слів'я у поєднанні звуків, де кожен звук наділений символічним значенням. Відповідно до ви-мог служінь виділено кілька видів дзвоніння. Так, ритмічне звучання в один дзвін має на-зву Благовіст. Коли почергово дзвонять кілька дзвонів, то це Передзвін. Тридзвін – коли тричі дзвониться у різні дзвони з невеликими паузами. Під час найурочистіших подій почергово зву-чать усі три дзвоніння – Благовіст, Передзвін, Тридзвін.

Ведучий 2 Дзвони відрізняються звуковою індивідуальністю і стоять осторонь від усіх музичних інструментів. У дзвони – найвища складність поєднання звуків.

Невипадково язичники, чуючи звуки дзвонів, часто говорили: «То голос християнського Бога чується!»

Ведучий 1 Здавалося б, існує не так багато видів звукових символів дзвону, проте досвідчені дзвонарі вміють їх художньо урізноманітнювати. Так, скорботний Передзвін, що звершується тільки два рази на рік – у Велику П'ятницю та Велику Суботу – у день смерті Господа на Хресті та Його погребіння, ставить перед дзвонарем особливо відповідальне завдання. За змістом та формою звукоутворення той Передзвін мусять відрізнятися від погребального дзвону при похованні звичайних людей.

Митрополит УГКЦ Андрей Шептицький писав: «Голос дзвонів, голос Божий – то відгомін Божої ласки, що кличе та запрошує християнина до кожного доброго діла та перестерігає перед кожним недобрим.»

Читець виконує вірш Володимира Квітневого «Моя вечірня»

Як тільки сонце схилиться додолу
й озветься сріблом на дзвіниці дзвін,
я йду до Церкви помолитись Богу,
щоб сили дав мені назавжди Він.

Подякувать Йому за хліб насущний,
за те, що од лукавого мене зберіг,
і надихнув мою Він душу, –
щоб пісню людям я створити зміг.

Спішу на ширу з Господом розмову.
Пливе вечірній над землею дзвін.
І так щораз... І завтра знову
мою молитву слухатиме Він.

Ведучий 2 Дзвін – єдиний з музичних інструментів, для якого історія розпорядилася споруджувати дзвіниці, як символ Вічності, символ Ковчега, котрий провадить подорож у потойбічний світ. Де на початках розміщувалися дзвони – невідомо, очевидно, просто підвішувалися на дерев'яних стовпах біля входу до Церкви. А щоб звук дзвонів чувся на віддаль, їх почали піднімати високо і будувати для того особливі вежі.

Ведучий 1 На Русі також не було спеціально призначеного місця, дзвони могли кріпитися над вхідними дверима, чи посеред храму тощо. Із XIV ст. будуються дзвіниці у вигляді багатоярусної вежі, обрамлені круглою банею.

У Києво-Печерській Лаврі є три дзвіниці. Одна з яких має назву Велика, або Головна. Творцями цього архітектурного дива є зодчий Йоган-Готфрід Шедель і київський Митрополит Рафаїл Заборовський. Та дзвіниця в народі має назву «Шеделево диво».

Як архітектурна споруда Велика дзвіниця – унікальна. Колись Йоган-Готфрід Шедель писав про свою роботу так: «Сия звонница в Киево-Печерской Лавре трудом моим сделанная, каким образом по всей Руси и в Европе другой не обыщется, и на вечность оная звонница стоять будет.» Так і по нинішній день стоїть та диво-дзвіниця, над Лаврою, над Києвом лине її голос дзвону.

Ведучий 2 Варто згадати і про неповторну пам'ятку архітектури в Росії – це Ростовська дзвіниця, побудована за велінням ростовського Митрополита Іона Сисойовича, цінителя і знавця дзвонів. Прикрасою дзвіниці став великий у 200 пудів дзвін «Сисой», вилитий майстром Флором Терентьевим у 1688 році. Дзвін названо іменем батька замовника. Язик дзвона важить майже 100 пудів. У часи Митрополита Іона на дзвіниці розміщувалося 13 дзвонів. У різні періоди їм загрозувало знищення. Цар Петро I після поразки під Нарвою дав наказ їх зняти і використати на потреби армії та митрополит зумів відкупитися.

Звучить радісна мелодія дзвонів.

Ведучий 1 Ідея дзвіниці – злет у височінь, повна відреченість від земного буття.

Вхід на дзвіницю – то вхід через «ворота смирення», якими можна увійти тільки змирившись «аж до смерті».

Драбина, що веде до ярусів із дзвонами – то символ «драбини, що веде до неба». То сходинки, якими людина проходить від народження до смерті.

Аркади голосників – то вихід для душі у вічне небесне буття.

Купольне завершення дзвіниці – то голос неба – «Грому небесного».

Ведучий 2 Окрім правил дзвоніння, над дзвонами звершується чин благословення і освячення. Існує також і особливий чин посвячення у дзвонарі.

Легенда оповідає, що дзвони у старовину охрещували за обрядом хрещення новонародженої дитини, з хрещеними батьком і матір'ю, надавали їм імена.

Звучить «Єдинородний Сину»,
муз. Михайла Вербицького

Ведучий 1 Цікаву історію і давні традиції дзвонарства має Галицько-Волинська земля і Львівщина.

Так, з останніми роками існування Галицько-Волинського князівства пов'язане створення Юрського дзвона (1341 р.), який вважається унікальною пам'яткою українського ливарництва XIV ст. За припущенням вважається, що автором дзвона є Яків Скора (львівський ливарник XIV ст.). Вже у XVII ст. цей дзвін вважався історичною пам'яткою.

Документальні відомості про розвиток українського ливарництва у другій половині XIV ст. майже відсутні. Довідуємося лише, що в 1383 році у Львові жив Миколай – відливник дзвонів, який був, очевидно, продовжувачем справи Якова Скори.

Ведучий 2 У другій половині XIV ст. західні землі України, після тривалої боротьби з польськими феодалами, втратили політичну незалежність. Головне місто Львів було пограбовано, а немало речей старого ливарництва – захоплено іноземними загарбниками і вивезено як трофеї.

Після загарбання західноукраїнських земель Польщею, в XV столітті, у Львові збільшується кількість іноземних ремісників, особливо німців. У першій чверті XV ст. тут проживали Лаврентій Геленбазен, що відливав дзвони і гармати, ливарник-гарматник Петро Шеффелер та Стефан Спорер. У документах другої половини XV ст. згадується ще декілька львівських ливарників-гарматників. А саме: Ян Шиндлер, що прибув з Кросна і жив у Львові в 1476 – 1479 рр., Петро Васерман та Валентин Фальтен.

Ведучий 1 Крім німців у Львові в XV ст. працювали також ливарники і з інших країн. У 1406 р. згадується про краківського гарматника Лаврентія Квавчила, а з Туреччини приїхав майстер Григорій, що відлив для міста фортечну гармату – тарасницю.

У міських актах зафіксовано імена переважно гарматників і майже зовсім немає імен відливників дзвонів, хоча тих майстрів було немало, бо дзвони вироблялися постійно. Пояснити це можна тим, що вони виконували приватні замовлення.

Ведучий 2 У 1468 р. у Львові вже була побудована перша міська людвісарня. Є та-

кож відомості про ливарницькі майстерні в Перемишлі та Раві-Руській.

Останньою відомою пам'яткою львівського художнього ливарництва XV ст. є дзвін, відлитий у 1491 р. для львівської ратуші майстром Валентином Фальтенем. Той дзвін знаходився на ратушній вежі Львова до 1826 р., а коли вона впала, дзвін розбився.

Ведучий 1 Малий дзвін львівської ратуші скликав міщанство для оголошення обов'язкових постанов та на вибори, подавав сигнал до закриття міських воріт. Нерідко дзвони відливалися на пам'ять про визначні, важливі для міста, а то й цілого краю події, як то перемога над ворогом, припинення пошестей.

Коли Львів був під Магдебурзьким правом, існував такий закон: мешканці, які жили неподалік від ратуші і відтак до них доносився звук дзвону, звільнялися від сплати податку.

Ведучий 2 Не оминула дзвонів і соціальна боротьба. Коли для дзвіниці Львівського братства, побудованої у 1578 р., було виготовлено дзвони, то львівський міський уряд не погоджувався з тим, щоби їх повісили на дзвіниці. Причиною того було загострення боротьби між католицизмом і православ'ям, між українським міщанським братством та полоністським магістратом. Конфлікт цей розвинувся до такої міри, що дзвони були розміщені на дзвіниці тільки після королівського рішення 1580 року.

Ведучий 1 Великі дзвони Львівського братства на чолі з «Кирилом» викликали ненависть у його сусідів – монахів Домініканського монастиря, які розпочали проти братства судовий процес, а підставою було те, що ті дзвони заважають слухати проповіді в їхньому костелі.

Братський дзвін «Кирило» відіграв роль головного міського дзвона, в який дзвонили по смерті знатних осіб.

Ведучий 2 Деколи дзвони відливалися з трофейних гармат. У тому випадку вони з відповідними написами ставали меморіальною пам'яткою воєнних перемог. Так, у Краснопуццанському монастирі на Тернопільщині знаходився дзвін відлитий з гармат, відбитих королем Яном Собеським у турків. Такий же дзвін є в Поморянському

костюлі.

Ведучий 1 Найбільш відомі дзвони того часу одержували імена людей, на чий пожертвування були відлиті, – феодалів, королів та єпископів. Так, у Львові в Латинській катедрі великий дзвін був названий «Бенедиктом» за ім'ям львівського католицького єпископа, в Києво-Софійському соборі – дзвін «Рафаїл» за ім'ям митрополита Рафаїла Заборовського, в Чернігівському Борисо-Глібському соборі – «Потьомкін».

Ведучий 2 З дзвонів XVI – першої половини XVII ст., відлитих у Львові, залишилось дуже мало: дзвін Домініканського монастиря «Ісая» 1584 р. та дзвін Бернардинського монастиря 1588 р.

З першої половини XVII ст. уцілів дзвін роботи відомого львівського майстра Андрія Франке датований 1643 р., який зберігається у Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України у Львові.

Ведучий 1 Віддавна дзвони були по монастирях і Церквах, особливо в Києві.

В Києво-Печерській Лаврі були такі дзвони: «Успенський», «Зосимін», «Орел», «Балика», «Благовіст», «Ранній», «Буденний», «Скликун» та інші.

У Києво-Видубицькому монастирі у 1774 р. були дзвони «Старий» (1690), «Суботній» (1657), «Скликун» (1701).

У церкві села Сулимівка на Переяславщині, за описом 1799 р., були дзвони «Благовіст» (1684), «Суботній» (1684), «Постовий» (1750), «Скликун великий» (1629), «Скликун малий» (1761), «Скликун найменший» та «Кустинський».

Ведучий 2 В історії відомі фармацевтичні дзвони – спеціальні дзвони, якими користувалися монахи під час виготовлення ліків.

Дзвонове звучання супроводжувало наших предків у всьому, і тоді, коли господині випікали хліб.

Ведучий 1 До яких сторінок історії ми б не зверталися, всюди є підтвердження того, що дзвін постає у свідомості людей як велике Таїнство і Святість.

*Читець виконує вірш
Богдана Лепкого*

Неначе в ранній опаленій млі
Причулись дзвони в рідному селі,

Летіла з вітром звуків завірюха,
А я стояв, задуманий, і слухав...

Наче завірюха
Летіли звуки, я стояв і слухав,
Як же далеко ті дзвони грали,
А як глибоко в душу западали
Ці срібні дзвони в рідному селі...

Ведучий 2 На голос дзвону відгукується природа. Птахи у своєму світі передають темброве багатство дзвону, створюючи діалекти пташиного співу. Одним із видів такого діалекту є спів птахів на територіях лавр і монастирів, де діють дзвіниці. Вчені-орнітологи вказують на виняткову природу музичних здібностей птахів, які чутливо реагують на звукову тембральність. Птахи вловлюють частотні коливання і відтворюють їх своєю пташиною мовою.

Ведучий 1 Мелодії дзвонів увібрали усе найдорожче для нас: релігію, родину, колицу, мого, минуле, теперішнє і прийдешнє.

*Звучить «Вірую» і «Достойно є...»,
муз. Михайла Вербицького*

Ведучий 2 Сімдесят років панування на нашій землі величезного тягаря нечуваних страждань комуністичного гніту, войовничого, агресивного атеїзму, заставили ще уцілілі від наруги дзвони України мовчати, дзвонарське мистецтво було вщент знищено, а мистців, які мали великий досвід дзвонного мистецтва, в насильницький спосіб позбавлено свободи, а також життя.

*Читець виконує вірш Богдана Лепкого
«В храмі Св. Юра»*

О чуєте? – ударив дзвін
У храмі Юра. Ні мати,
Що діти скликає до хати,
Так він взиває. Люди йдуть
І мов ті перші християни,
Гонені Нероном поганим,
За слухну справу смерті ждуть.

Ведучий 1 23 – 27 червня 2001 року. Пастирський візит святішого Отця Івана Павла II в Україну.
«Вітаю Тебе, Україно!»

Звучить радісна мелодія дзвонів.

Радів тоді Київ, раділа вся Україна, вітаючи на своїй землі Наслідника Петра. Раділи і віки нашої історії, тисячолітня спадщина Київської Церкви, спадщина Хрещення святого Володимира, спадщина преподобних отців та святих мучеників, спадщина глибокої молитви та вірної служби Богові. А чаруюче дзвонове багатоголосне звучання супроводжувало ту радісно-урочисту подію.

Ведучий 2 22 листопада 2004 року. Столичний Київ у помаранчевому німбі з обличчями мільйонів людей. Тут вся Україна – красива, горда, шляхетна.

То справді українська історична, унікальна, феноменальна подія. Дехто у світі вперше довідався про існування України.

А могутнє звучання дзвонів з висоти при храмах Божих викликало щирі усмішки, братні обійми, світлий, радісний і мирний настрій, рідкісне, благодатне відчуття.

Їхній голос освячував, зворушував навколишній простір «помаранчевого моря».

Звучить імітація маленьких дзвіночків з опери Амадея Моцарта «Чарівна флейта»

По одному на сцену виходять діти, одягнені у вишиванки, і виголошують текст.

Перша дитина тримає книгу Святе Письмо, інші діти виходять із дзвіночками в руках.

1-й голос Дзвін благовістить Євангеліє для Вселенної.

2-й голос Звук дзвону – то голос Церкви, яку Ісус Христос заснував на землі для освячення людей та єднання їх з Богом.

3-й голос Звук дзвону – то звук ангельської труби, яка скликає на Божий Суд.

4-й голос Звуковий символ дзвону – немов вікно у небесні світи. Мова його складна.

5-й голос Музикою дзвонів вершаться чуда. «Чисте серце проникає в таємниці неба і в таємниці пекла».

6-й голос Серед усіх музичних інструментів лише дзвін носить корону. Орган – король музичних інструментів, дзвін – цар. Його так, як і орган короновано на Царство.

7-й голос Звук дзвону наповнює Вселенну почуттям невимовної радості і духовного піднесення.

Читець виконує вірш Володимира Квітневого «Дзвони, як люди!»

Дзвони, як люди, –
радіють, співають.
Кличуть до храмів,
Творця прославляють.
Од горя сумують,
від воєн страждають.
В останню дорогу
вірян проводжають.
В години святкові
весело грають.
Хворих лікують,
з колін підіймають.
Дзвони, як люди,
старіють, буває!..
І геть утомившись,
навіки змовкають.

Ведучий 1 Урочистими мелодіями переливаються дзвони і в нинішній час при відзначенні визначних подій, всенародних торжеств, церковних служінь.

Ведучий 2 Та одвічна краса дзвонового звучання наповнює Всесвіт почуттям невимовної радості і духовного піднесення.

Ведучий 1 Тож нехай над рідною землею завжди линує мелодія дзвонів не печалі і смутку, а радості і торжества життя.

Ведучий 2

О милий Боже України!
За кров, за сльози, за руїни,
За все, що терпимо в цей час –
Помилуй нас!

Всі учасники вечора виконують «Молитву за Україну», муз. Миколи Лисенка, сл. Олександра Кониського

Марта Грицик,
провідний методист з питань
етичного та християнського виховання

СЛАВОЮ ОВІЯНІ

(сценарій тематичного вечора, присвяченого 70-літтю Української Повстанської Армії)

14 жовтня 2012 року виповнюється 70 років від дня створення Української Повстанської Армії.

Степан Бандера, Роман Шухевич, Олег Кандиба (Ольжич),
Роман Клячківський (Клим Савур), Василь Сидор (Шелест Виштий), Дмитро Грицай (Перебийніс)

Сценарій тематичного вечора «Славою овіяні» допоможе працівникам народних домів у черговий раз донести до людей правдиву історію героїчної боротьби Української Повстанської Армії з німецько-фашистськими і більшовицькими поневолювачами нашого краю. Про цю боротьбу наш народ склав чимало пісенно-музичних та поетичних творів. Тому радимо режисерам та постановникам сценарію якнайповніше використати твори місцевого фольклору.

Бажано залучити до виступу ветеранів УПА, що брали участь у визвольній боротьбі; оформити виставки фотографій і документів про героїв та історію УПА, спогадів і листів учасників тих подій, яких спіткала нелегка доля і довге ув'язнення в катівнях і таборах Сибіру.

У сценарії «Славою овіяні» є цікаві приклади із розсекречених документів з архівів НКВС та МДБ, які свідчать, що приписувані УПА злочини, коїли спецпідрозділи держбезпеки.

Основним елементом оформлення сцени є двоколірне полотнище, що символізує Державний прапор України і напис «70 років Українській Повстанській Армії», а також образ Божої Матері – покровительки УПА.

На авансцені читець:

Заради щастя і свободи,
Заради гідності народу,
Заради честі України –
Вшануємо синів країни,
Тих, що в нерівному бою

Свою Вітчизну захищали
І кров за неї проливали!
Згуртована патріотизмом.
Від комунізму і фашизму
УПА, загонами міцними,
На захист встала України!

Бо патріот – це та людина,
Що кров без жалю до краплини
Віддасть за долю Батьківщини,
За свій народ, за незалежність,
За небо і ланів безмежність.
За Прапор наш жовто-блакитний, –
УПА стояла непохитно!

Героям України – слава!
Благословенна та держава,
Що має відданих синів!..

(Наталія Козленко
«Благословенна та держава,
що має відданих синів»)

Звучить пісня «Гей, там далеко, на Волині»

Ведуча У роки грізного лихоліття Українська Повстанська Армія підняла прапор визвольної боротьби за Українську державу. Вона вписала нові сторінки в історію українського війська.

Ведучий Воїни Української Повстанської Армії – це лицарі-герої, що встали, наче з казки, на оборону і визволення народу. Це велетні, подвигам яких донині немає рівних у світі.

Ведуча Місцем народження Української Повстанської Армії були північно-західні землі Волині. А вже тут, ще в 1936 – 1937 роках з ініціативи військової референтури ОУН під керівництвом Василя Сидора, були створені повстанські бойові загонами під назвою «Вовки», які вели активну партизанську війну проти польських окупантів. Їх вважали попередниками УПА.

Ведучий Перші збройні формування виникають стихійно у волинських і поліських лісах ще у 1941 році під назвами «Поліська січ», «Поліське лозове козацтво» та інші. Пізніше ці військові об'єднання отримують назву – Українська Національна Революційна Армія. В народі їх називали бульбашами.

Ведуча З осені 1942 року на Поліссі і Волині під егідою Організації Українських Націоналістів планомірно й організовано створюються збройні загонами, які приймають назву УПА. Перший відділ УПА сформував на Поліссі в жовтні 1942 року Сергій Качинський (псевдо – Остап). 30 травня 1947 року Українська Головна Виз-

вольна Рада проголосила 14-те жовтня (на яке припадає і козацьке свято Покрови) 1942 року офіційною датою створення УПА.

Ведучий Бійці Української Повстанської Армії завдавали нищівних ударів німецьким окупантам. 7 лютого 1943 року загонами УПА атакували німецький гарнізон у містечку Володимирець. У ніч із 10 на 11 березня 1943 року невеликий відділ УПА напав на фабрику у с. Оржева, де знаходилася велика кількість зброї та амуніції. Було знищено близько 60 німців. В бою загинув Сергій Качинський (Остап), який ішов в атаку попереду своїх бійців.

Ведуча 2 квітня 1943 року загонами УПА захопили м. Горохів. Німці в паніці відступили. Вранці 4 квітня 1943 року повстанці відійшли в ліс. У ніч із 12 на 13 квітня вояки УПА вчинили напад на місто Цумань. Було знищено близько сотні ворожих солдатів та офіцерів, здобуто зброю, амуніцію та інші трофеї.

Ведучий У травні 1943 року німецький загін (400 осіб) напав на село Яполоть (Костопільщина). Відділи УПА оточили фашистів. Бій тривав шість годин і завершився перемогою українських партизанів. У травні 1943 року у сутичці з УПА загинув відомий гестапівець Лютце.

Ведуча Обороняючи свою рідну землю, українські повстанці виявляли приклади великого героїзму і самопожертви. Лави швидко поповнювалися добровольцями.

Ведучий На початку 1944 року в УПА було приблизно 80 тисяч українців та 20 тисяч людей інших національностей. Усі вони об'єднувалися у 50 українських та 15 куренів інших народів. Резерв УПА складав понад 100 тисяч осіб. Серед бійців було чимало вихідців із Кавказу, Середньої Азії, Росії, Білорусії, а також із Західної Європи та Балкан.

Основним завданням УПА була оборона українського населення. А тому і в основу організаційної побудови Української Повстанської Армії ліг принцип територіальності.

Ведуча За принципом територіальності Українська Повстанська Армія поділялася на чотири групи: УПА-Північ, її терен дії обіймав Волинь і Полісся; УПА-Захід із тереном дії, що охоплював Галичину, Буковину, Закарпаття і Закарпаття; УПА-Південь, яка діяла на терені Хмельницької, Житомирської і Вінницької областей та південної частини Київської області; УПА-Схід, теренами якої стали північна смуга Житомирської області, північна частина Київської області і Чернігівщина.

Кожна із груп поділялася на Воєнні Округи (ВО), а Воєнні округи – на Тактичні Відтинки (ТВ).

Ведучий Українська Повстанська Армія найтіснішим чином була пов'язана з підпіллям Організації Українських Націоналістів, саме воно й організувало постачання частин харчами й одягом, лікування поранених.

Ведуча У самій УПА члени ОУН складали понад половину особового складу. Вони мали право на відзнаку – червоно-чорні стьожки на мундирах. Ці кольори вважалися барвами ОУН і символізували кров і землю.

Ведучий Вище командування УПА обов'язково було членами ОУН. Головний командир УПА з вересня 1943 року – Роман Шухевич – одночасно очолював бюро Проводу ОУН.

Ведуча Політична і життєва принциповість, особиста відвага, батьківське піклування іншими, великий провідницький хист революційного діяча характеризували легендарного командира УПА Романа Шухевича, який у горнилі жорстокої доби творив нову героїчну сторінку історії української нації. У відповідь на пораду залишити Україну і вїхати за кордон, сказав такі слова: «Хто не може витримати – нехай їде. Йдіть – не забувайте нас. Ми відступати не можемо. Я залишаюсь там, де мушу бути»

Ведучий Таким був головний командир УПА генерал-хорунжий Роман Шухевич – герой української революційно-визвольної боротьби, який очолив збройну боротьбу українського народу за визволення України, і віддав своє життя за неї, щоб вічно жити у пам'яті та історії нації.

Читець 1 Поклін складаємо Тобі.
Великий сину України,
Що ти життя своє віддав
За щастя рідної країни
Ти вів полки в Карпатських горах
І керував боями сам,
Ти боронив свій рідний нарід
І власним заплатив життям.
*(М. Попович-Назарук
«Тарасові Чупринці»)*

Читець 2 Родились ми великої години
З пожеж війни, із полум'я вогнів,
Кормив нас біль по втраті України
І вів нас бунт і гнів на ворогів
І ось ідемо у бою життєвому
Міцні, тверді, незламні, мов граніт,
Бо плач не дав свободи ще нікому

А хто борець, той здобуває світ.
Не хочемо ні слави, ні заплати.
Розплатою – нам розкіш боротьби.
Солодше нам за волю умирати,
Як жити в путах, мов німі раби
(Олесь Бабій «Марш»)

*Звучить українська повстанська пісня
«Марширують добровольці»*

Ведуча У другій половині 40-их років на початку 50-их років писалися героїчні сторінки української історії. У боротьбі гинули десятки тисяч людей.

Ведучий Згадаймо тих, що були організаторами визвольної боротьби, їхні подвиги вписалися золотими літерами в історію Української Повстанської Армії.

Ведуча У катівнях нацистів полягло чимало діячів ОУН, серед них – Олег Кандиба відомий як талановитий поет Олег Ольжич.

У фашистському концтаборі карався провідник ОУН Степан Бандера.

Ведучий Генерал-хорунжий Перебийніс, справжнє ім'я якого – Дмитро Грицай, очолював штаб Української Повстанської Армії. Загинув восени 1945 року в Празі, виконуючи важливу місію.

Ведучий Групою військ «УПА-Північ» командував полковник Клим Савур (Роман Клячківський). 12 листопада 1944 року Роман Клячківський загинув героїською смертю у бою з силами більшовицьких формувань на Рівненщині.

Ведуча Командир «УПА-Захід» полковник Шелест-Вишитий (Василь Сидор). Загинув 17 квітня 1949 року в бою із більшовиками.

Ведучий Командир «УПА-Південь» полковник Батько (Омельян Грабець). Загинув у бою з регулярними частинами Червоної Армії 10 червня 1944 року на Вінниччині.

Ведуча Ще можна назвати багато імен хоробрих героїв Української Повстанської Армії, які віддали своє життя за державну незалежність і залишилися у пам'яті народу.

Читець: Слава і честь вам, борці за свободу,
Герої ідеї святої.
Славне лицарство, орли України,
Слава і честь вам, герої!
Життєвих утіх ви зреклись добровільно,
Невигод, офір не злякались.
У тюрмах сиділи, тортури терпіли
Проте не скорились, – змагались.

Коли ж у безвихідь в борні попадали,
То ласки в катів не благали, –
Останнім набоем у бою стрілялись,
Живими катом не здавались.

Ви чином геройським і словом гарячим
Усіх закликали до бою.

Ми йдемо за вами на зміну, вам друзі,
Вічна вам слава, Герої!

(Т. Вільшинка «Слава героям»)

Ведуча Завдяки дослідженню архівних документів радянських спецслужб, доступ до яких нещодавно отримав професор, доктор історичних наук, ректор Українського Університету Москви Віктор Ідзьо, вдалося остаточно спростувати брудні наклепи на Українську Повстанську Армію.

Ведучий Більшість матеріалів 40 – 50-их років ХХ століття і досі не розсекречено, але те, над чим уже відхилили завісу, переконливо свідчить про безпідставність звинувачень проти УПА.

Ведуча Головною силою більшовицького режиму у боротьбі проти Української Повстанської Армії був Народний комісаріат внутрішніх справ (НКВС), який уже в жовтні 1944 року створив на Заході України цілу систему репресивно-каральних органів.

Ведучий 3 березня 1946 року цю структуру реорганізували у Міністерство внутрішніх справ (МВС) та Міністерство державної безпеки (МДБ). 3 літа 1946 року репресивно-терористичні окупаційні формування, як свідчать архівні документи, розпочали широкомасштабні акції проти західноукраїнського населення й УПА. Їхнім завданням було фізичне знищення керівництва УПА за допомогою агентів-бойовиків. Водночас створювалися підрозділи зі співробітників МВС, МДБ, котрі під виглядом вояків ОУН-УПА мали дискредитувати український національно-визвольний рух.

Ведуча Саме тоді у західноукраїнські міста і села було переведено 25 тисяч бійців МВС і 35 тисяч таємних оперативників МДБ. Відтоді й беруть початок так звані «колодязні операції» МДБ, коли псевдонаціоналісти вбивали мирних людей, а трупи кидали у криниці.

Ведучий У 1947 році голова держбезпеки УРСР генерал-лейтенант Ковальчук створив зовні схожі на загони УПА та Служби безпеки ОУН формування держбезпеки, члени яких тероризували населення, здійснюючи під виглядом ОУН-УПА злочини, – вбивства, ґвалтування та грабунки. І саме тоді радянська преса здійняла галас, що «націоналісти заплямували себе ма-

совими вбивствами.»

Ведуча Вивчивши доступні документи історик Віктор Ідзьо дійшов висновку, що більшість провокаційно-терористичних груп НКВС-МДБ діяли у Волинській, Рівненській і Тернопільській областях. Приміром у березні 1945 року Тернопільське управління НКВС створило спецгрупу «Бистрого» під командуванням начальника відділу боротьби з бандитизмом майора держбезпеки Соколова. Група із 60 осіб діяла понад півроку під виглядом загону СБ ОУН.

Ведучий А на Рівненщині у травні 1944 року з колишніх радянських партизанів було створено спецгрупу «Орел» у складі 35 осіб, яка діяла під виглядом боївки УПА аж до 1 квітня 1945 року. За цей час вона провела близько 200 операцій, внаслідок яких загинуло 526 і затримано 140 українських повстанців. Та найбільше горя такі спецгрупи завдавали цивільному населенню.

Ведуча 15 лютого 1949 року прокурор військ МВС Українського округу полковник юстиції Косарський скерував до ЦК КП(б)У доповідну записку № 4/001345 «Про факти грубого порушення соціалістичної законності в діяльності так званих спеціальних груп МДБ». У ній прокурор не тільки визнав факти створення МДБ спецгруп у західних областях України, що діяли під виглядом «бандитів УПА», але й наголошував, що члени цих груп катували і вбивали невинних людей, топили їх у криницях, грабували населення, чинили інші акти насильства і терору.

Ведучий 9 червня 1949 року міністр внутрішніх справ УРСР Строкач подав міністрові внутрішніх справ СРСР Круглову доповідну записку № 582/см, в якій на великій кількості фактів стверджував, що всі (!) кричущі кримінальні злочини у західних областях України з 1946 по 1949 рік скоїли спецпідрозділи держбезпеки.

Однак на цю доповідну, як і на інші, керівництво СРСР не реагувало, заохочуючи тим самим МДБ до ще страшнішого терору і насильства на Заході України.

Ведуча Населення масово депортували. За указом наркома НКВС-НКДБ Лаврентія Берії перша депортація в Україні пройшла ще в квітні 1943 року в Донецькій та Луганській областях. А у квітні – травні 1944 року, після визволення низки населених пунктів на західноукраїнських землях, бійці Радянської Армії 1-го Українського фронту вже брали участь у виселенні людей із багатьох районів Тернопільської, Львівської, Івано-Франківської областей.

Ведуча Тільки у 12 районах Львівської області (від

17 липня 1944 р. по 17 липня 1945 р.) було заслано до Сибіру 2123 особи; вивезено на примусові роботи в Донбас 649 осіб, вбито 1817 осіб, арештовано 3479 осіб, спалено 2706 господарств, пограбовано 2650 господарств, знищено 40 церков.

Ведучий Одна з найбільших депортацій у західних областях України була проведена органами МДБ восени 1947 року. Попередньо у Львові, Чорткові, Дрогобичі, Рівному, Коломиї, Ковелі було створено шість збірних пунктів для відправлення сімей «націоналістів» на спецпоселення.

Ведуча На початку 1947 року генерал-лейтенант МДБ Рясний затвердив «План заходів МВС УРСР щодо перевезення спецпоселенців із західних областей УРСР», згідно з якими передбачалося вивезти 25 тисяч сімей, які налічували 75 тисяч осіб.

Ведучий Але МДБ СРСР вимагав більшого. І 10 жовтня 1947 року міністр внутрішніх справ УРСР Строкач підписав новий «План оперативних заходів на виконання вказівок МВС СРСР № 38/3-7983 про відправлення 50 ешелонів спецконтингенту із західних областей України».

Читець Нас вивозили щоночі
Край горів, жінки ридали.
Ворог нищив край наш отчий,
Ми в бою не відступали.

Ця борня була остання, –
що загинем, – всі ми знали...
За Україну без вагання
ми життя своє віддали.

Україно, Мати рідна,
пам'ятай своїх героїв!
Коли буде необхідно, –
знову нас поклич до бою.
(В. Квітневий «Ми в бою не відступали»)

Ведуча До вивезення населення Галичини було залучено 13 тисяч 592 працівники органів МДБ, у тому числі 5 тисяч 143 офіцери. 26 жовтня 1947 року вони «успішно» закінчили виконання покладеного на них завдання – вивезли з батьківщини 76 тисяч 585 осіб, із них майже 19 тисяч чоловіків, понад 35 тисяч жінок віком понад 17 років та понад 22 тисячі неповнолітніх дітей. А для їхнього перевезення вистачило усього 44 залізничні ешелони!

Ведуча Масові депортації українського населення і терор окупаційних спецслужб можна

віднести до головних причин припинення у 1953 році діяльності УПА і відступ її військових підрозділів на Захід. Нові ж архівні знахідки свідчать, що боротьба, яку вела УПА за визволення українського народу, була гідною і доволі успішною.

Ведучий Українські повстанці, воюючи з комуністами і нацистами, фактично підготували плацдарм для створення наприкінці ХХ століття Незалежної України.

Ведуча Ми схилиємо голову у журбі за тими хто поліг за волю України, хто зберіг любов до рідного краю, не зрікся свого роду в тяжких поневіряннях і нерівній боротьбі з поневолювачами і навечно залишився у пам'яті народу.

Читець 2 Країна – краси і розпуки,
Країна – борні і звитяг,
В кайдани неволі закута
Ти, Україно, була
Проте не корилась ніколи.
Боролась з катами завжди
Нелегко здобула ти волю,
Здолавши російські окови,
І стала з колін назавжди.
Квітуй, моя Нене стражденна,
у вільному світі, – квітуй!
Жадане сповнилось спасення...
Упевнено, гордо, натхненно
під стягом свободи – крокуй!
(Володимир Квітневий «Квітуй, Україно»)

*Звучить українська повстанська пісня
«В нас велике свято нині»*

В нас велике свято нині, (3)
Всі прапори жовто-сині.
Вітер прапор розвіває, (3)
Україну звеселяє.
Встань, Тарасе, пробудися (3)
На свій нарід подивися.
Як він тяжко тут гарує. (3)
В ріднім краї голодує.
Встань, Тарасе, встань, Богдане, (3)
Повставайте всі Гетьмани!
Повставайте всі Гетьмани, (3)
Україна вільна стане!
В нас велике свято нині. (3)
Всі прапори жовто-сині!
(Слова народні)

Людмила Антончик,
провідний методист з питань
національно-патріотичного виховання

У СВІТІ КАЗОК ІВАНА ФРАНКА

(сценарій дитячого ранку)

Вцена святково оформлена. У центрі – портрет Івана Франка в обрамленні вишитих рушників. Обабіч сцени – краєвиди лісів, фігурки лісових звірів.

У залі експонується тематична виставка робіт учасників дитячого любительського об'єднання: вишиті роботи, вироби з бісеру, малюнки, пластилінові фігурки героїв казок І. Я. Франка тощо.

У фойє також оформлено книжкову виставку.

У записі лунає пісня для дітей молодшого віку «Молюсь до Бога», муз. В. Каштеляна, сл. Ю. Воронюка.

На сцену виходить Оповідач

Оповідач У сиву давнину із сонячного променя, аромату фіалок і таємниці живої води народилася казка. І світ Божий одразу повеселішав. Бо казка навчала людей любити красу, дарувати натхнення, творити добро.

І сьогодні ми будемо говорити про казки українського письменника і поета Івана Яковича Франка. Але спочатку ознайомимо вас із його творчістю і життєвим шляхом.

На сцені Хлопець і Дівчина в українських строях.

Дівчина У селі Нагуєвичі (під Дрогобичем) Львівської області, 27 серпня 1856 року у родині Якова, відомого на всю околицю коваля, народився рудоволосий, ясноокий хлопчик. Хлопчик зростав розумною, допитливою дитиною. Цілими днями він бігав луками і полями, понад гірською річечкою із високими берегами і кам'янистим дном.

Хлопець Батьки не могли натішитися сином. Його цікавило все: чому сонце маленьке, коли казали, що воно велике? Про що шепоче листя на осиці? Про що розмовляють між собою лісові звірі? Над усім задумувався. На ці та інші запитання хлопчик міг одержати відповідь у батьківській кузні, що стояла на околиці села понад шляхом. Якщо

батькова кузня була для майбутнього письменника водночас і казкою, і школою життя й праці, то школою краси і духовності, як це споконвіку прийнято в Україні, стала мамина пісня.

Тямлю як нині: малим ще хлопчиною
В мамині пісні заслухувався я;
Пісні ті стали красою єдиною
Бідного мого, тяжкого життя.

Дівчина Мати Івана Франка, Марія Миколаївна з роду Кульчицьких, що походила із сусіднього з Нагуєвичами села Ясениця-Сільна, ще замолоду навчилася багатьох пісень від односельців і любов до народної творчості на все життя прищепила малому Івасеві. Маму, як і тата, Іван Франко втратив дуже рано. Від малих літ і аж до своєї

смерті, у страшних злиднях, він сповна зазнав страждань, кривд, болю.

Але прекрасна казка татової кузні й маминої пісні, до «найглибших глибин» душі спізнана у дитинстві, залишалася з ним довіку, надихала його на творення дивовижних поезій, поем, оповідань, повістей, романів, казок. Перу Івана Франка належать близько шести тисяч художніх творів, що становлять цілу епоху в історії української літератури.

Оповідач: Сьогодні ми покажемо Івана Франка як захоплюючого казкаря й оповідача. Саме він перший в українській літературі відзначає роль дітей у його житті і творчості: «Життя мені мало всміхалося, а діти були тим весняним сонячним промінням, яке зігрівало моє серце.» Дочка письменника, Ганна Іванівна, згадувала, що Франко знав безліч народних казок, байок, пісень про тварин і залюбки оповідав їх своїм дітям. Звірів зображав як мислячих істот, що живуть майже людським життям.

Про роботу над казками Іван Франко писав: «Кожну казку я переробляв основно, прибавляючи їй до смаку, розуміння й оточення наших дітей і нашого народу, бажаючи й оці чужоземні зробити так само нашими, як ті, що їх оповідає довгими зимовими вечорами наша сільська бабуня дітям у запічку.»

Сюжети деяких казок Іван Франко знаходив також і у греків, сербів, французів, росіян, німців, тобто у різних народів, опрацьовував їх і наголошував, що казки насправді близькі і рідні між собою.

*Тихо звучить мелодія пісні
«У казковому лісі» (муз. Ю. Воронюка)*

На сцену виходить маленький хлопчик і декламує вірш:

Хто з вас, друзі, не читав,
Хто з вас, друзі, не чував
Ці казки давні і милі,
Як ще звірі говорили.

Більш тому, як років сто,
Їх писав Іван Франко.
І відомий Лис Микита, –
Казка всіма пережита.

І Фарбований той Лис, –
Мав поет до всього хист.

Його звірі оживають,
Людей розуму навчають.

Всі звірята лісові
Наші гості дорогі.
Тож уважно прислухайтесь,
Мудрості з казок навчайтесь.

На сцені Хлопець і Дівчина.

Дівчина А тепер ми розповімо вам про героїв казок Івана Франка. Велику групу цих казок об'єднує спільний заголовок – «Коли ще звірі говорили». Герої цих творів – хитра Лисичка, хижий Вовк, мудрий Їжак, кмітливий Осел та інші – є носіями певних людських рис, а самі казки, під виглядом вигадки, криють велику життєву правду. Адже говорячи про звірів, Іван Франко каже, що казка «одною бровою підморгує на людей, немов дає їм знати: – Та чого ви братчики, смієтеся? Адже се не про бідних баранів, вовків та ослів мова, а про вас самих із вашим лінивством, з усіма вашими звірячими примхами та забавами. Адже ж я навмисне даю їм ваші рухи, ваші думки, ваші слова, щоб ви якнайкраще зрозуміли – не їх а себе самих!»

Хлопець У казках Івана Франка про тварин викривається державний лад «звірячого царства», в якому панують сильні й хижі Леви, Вовки, Ведмеді, що живуть за рахунок працьовитих Ослів, покірних Баранів, несміливих Зайців. Проте представники панівної верхівки виявляються не такими вже й мудрішими від тих, за рахунок кого живуть. Цар звірів Лев поступається розумом вигадливому Ослові, який перемагає і хижого Вовка; звірячого ворога, лютого пана Ведмеда перемагає малий, але розумний Заєць. Як і в народних казках, добрий, чесний, сміливий бере гору над лихим, підступним, боягузливим. Малі пташки Королики не дозволили Ведмедеві ображати їхню гідність, примусили його просити пробачення. Їжак-неборак покарав хитру Лисичку, а добродушний Журавель ще й провчив хитромудру куму Лисичку її ж методом.

Дівчина Широкої популярності набула і поема-казка Івана Франка «Лис Микита». У ній також використано відомий у світовій літературі мандрівний сюжет про хитрого

лиса та його пригоди. Цю казку письменник вважав одним із найкращих своїх творів, в якому дітей приваблюють захоплюючі пригоди звірів і постать самого Лиса Микити – веселого і кмітливого вигадника, що спритно перемагає своїх ворогів, граючи на їхніх слабкостях. У звірячому царстві часто панує неправда, багатий і сильний гнітить бідного й слабкого. В образах Лева, Ведмедя, Вовка, Лиса, Бурсука уособлені панівні класи тогочасної Галичини – цісар, царедворці, міністри, поміщики... Найхитріший і найспритніший між ними – Лис Микита, який хоче забезпечити собі багате, сите життя. Цар звірів Лев робить його своїм найближчим помічником, дає йому владу, бо й сам «грабує чисто, а не хоче особисто, шле Ведмедів і Вовків».

Оповідач Ще багато можна розповідати про твори Івана Франка, але ви всі готувалися до нашої зустрічі, уважно читали казки і зараз ми проведемо вікторину «Світ казок Івана Франка».

Оповідач ставить запитання дітям у залі.

Літературна вікторина «Світ казок Івана Франка»

Запитання вікторини

1. Яких тварин і птахів, що стали героями казок Івана Франка ви знаєте? (Лев, Ведмідь, Вовк, Лис, Бурсук, Мавпа, Кіт і інші)
2. У яких казках згадуються: підкова («Осел і Лев»), ланцюжок («Ворона і Гадюка»), тарілка з кашею («Лисичка і журавель») і сильце («Три міхи хитроців»)?
3. Куди йшли Кабан, Вовк і Заєць? (У Київ на ярмарок; «Лис і Дрозд»).
4. Кого сповідала Лисичка-черничка – героїня однойменної казки? (Півня, Голуба, Селезня)
5. З яких казок взято ці висловлювання?
  - а) «Я тебе з такої біди вирятував, а ти мене з'їсти хочеш!» («Старе добро забувається»)
  - б) «А для вас, небожата, відси така наука: ніколи не підіймай на сміх бідного чоловіка...» («Заєць та Їжак»)

6. Хто мав при собі «царську печатку?» (Осел; «Осел і Лев»)
7. Хто найбільша хитрунка у казках? (Лисичка)
8. Скільки міхів хитроців мала Лисичка? (Три; «Три міхи хитроців»)
9. Який птах воював із Ведмедем? (Королік; «Королік і Ведмідь»)
10. Яка пташка хотіла підпалити море? (Синиця; «Як синиця хотіла море підпалити»)
11. Хто є справжнім царем звірів? (Лев; «Фарбований лис»)

Оповідач А зараз ми проведемо «Казковий вернісаж». Його підготували учасники дитячого драматичного гуртка. А ви будете відгадувати з якої це казки, а також розповідати нам її закінчення.

Діти показують уривки з казок І. Франка.

Після кожного уривку хтось із дітей у залі розповідає закінчення казки.

(Під час виконання уривків тихо звучать у записі звуку лісу: шум лісу, щебіт пташок тощо.)

Іван Франко «Заєць і Їжак»

Дійові особи: Їжак, Заєць.

(Стоїть Їжак край дверей своєї нори, закривши руки за пояс, та й мугикає стиха пісеньку.)

Їжак Поки там моя жінка миє дітей та дає їм свіжі сорочечки, дай лишень піду я трохи в поле, пройдуся та й на свої буряки подивлюся, чи добре виростили.

(Йде стежкою в поле і зустрічає Зайця. Чемно привітався з ним, та Заєць не відповів нічого на Їжачкове привітання, а тільки глянув на нього звисока.)

Заєць Ого, а ти чого так рано ось тут по полі волочишся?

Їжак На прогулянку вийшов.

Заєць (сміючись) На прогулянку? А я думав, що твоїм ногам ліпше би було лежати, ніж

на прогулянку лазити.

Їжак (впевнено) Ти, певно, думаєш, що ти своїми довгими лабами більше докажеш?

Заєць І певно.

Їжак (сміливо) Можемо зробити пробу. А ну, побиймося об заклад, побачиш, чи я тебе не пережену.

Заєць (поспішно) Приймаю. Давай руку! А тепер біжімо!

Їжак (стримано) Ну, ну, чого квапитись. Я ще зовсім натщесерце!.. Мушу наперед піти додому, трошки поснідати, а за півгодинки вернуся на оце місце.

(Діти-глядачі розповідають що відбувалося далі і як закінчилася казка.)

Іван Франко
«Вовк вїтом»

Дійові особи: **Вовк, Осел.**

(Біжить Вовк та й просто на Осла. Осел всміхається до нього, низько кланяється і говорить.)

Осел (впевнено) От то добре, от то добре, пане Вовче, що ви надходите. Я вже тут за вами шукаю-шукаю.

Вовк (здивовано) А по що я тобі здався?

Осел (сміливо) Та бачите, громада вислала мене по вас і гостро наказала: «Іди, і без Вовка нам навіть не вертай до села».

Вовк (з цікавістю) А по що я громаді здався?

Осел (рішуче) А ви й не знаєте? Адже у нас у громаді вїта вибирають.

Вовк (з подивом) Ну, так що з того, що вибирають?

Осел (розсудливо) Не то біда, що вибирають, а то біда, що ні на кого не можуть згодитися. Вже всі господарі пересварилися поміж себе, а далі кажуть: «Тут хіба один Вовк із лісу може вїтом бути». Як похопили се слово, так на тім і стало, і вислала мене, щоб я вас зараз спровадив до села. Таке-то діло.

(Сів Вовк на спину Ослові та й поїхав до села.)

(Діти-глядачі розповідають що відбувалося далі і як закінчилася казка.)

Іван Франко
«Лисичка-кума»

Дійові особи: **Вовчик, Лисичка.**

(На городі Лисичка та Вовчик копають ямки, щоб садити картоплю. У далекім болоті загукав Гук: гул – гул – гул!)

Лисичка (улесливо) Зараз, зараз, сватоньку.

(Лисичка скрикнула в бік болота, кидає мотику та й збирається йти.)

Вовчик (здивовано) А куди ти, Лисичко?

Лисичка Хіба не чуєш, сват Гук мене кличе.

Вовчик (здивовано) Та чого?

Лисичка (впевнено) Ми ще з ним учора балакали: бачиш, у нього сьогодні хрестини, то він просить мене за куму.

Вовчик (погідливо) Га, коли так, то йди, тільки не барися.

Лисичка (швидко метнула хвостом) Я зараз вернуся. Копай собі свій загонець, я тебе наздожену.

(Вовчик копає, а Лисичка побігла в корчі, поїла медку з горщика, закусила паляницею та й вертається до Вовчика.)

Вовчик (з цікавістю) А що, вже по хрестинах?

Лисичка (облизуючись) Та вже.

Вовчик (з цікавістю) А що там Бог дав?

Лисичка (байдуже) Хлопчика.

Вовчик (наполегливо) А як же його охрестили?

Лисичка (розгублено) Початочок.

Вовчик (здивовано) Ото ім'я! Я ще й не чув такого.

(Діти-глядачі розповідають що відбувалося далі і як закінчилася казка.)

Іван Франко
«Лисичка і Журавель»

Дійові особи: **Автор, Лисичка, Журавель.**

Автор Лисичка з Журавлем у велику приязнь зайшли, навіть десь покумилися. От Лисичка і кличе Журавля до себе у гості.

Лисичка (услесливо) Приходи, кумцю! Приходи, любочку! Чим хата багата, тим і пригощу.

(Кімната Лисички, на столі тарілка, а в ній тоненько розмазана кашка. Заходить Журавель.)

Лисичка (ласкаво) Живися, кумочку, не погордуй! Сама варила.

(Журавель стукає по тарілці своїм дзьобом, а Лисичка лиже та й лиже кашку, аж поки сама все не з'їла).

Лисичка (хитро) Вибачай, кумочку, більше не маю чим вас пригостити.

Журавель (ввічливо) Спасибі й за те. А ти б, кумонько, до мене завтра в гості прийшла!

Лисичка (з радістю) Добре, кумочку, прийду, чому не прийти.

(Діти-глядачі розповідають що відбувалося далі і як закінчилася казка.)

Іван Франко
«Заєць і ведмідь»

Дійові особи: **Заєць, Ведмідь.**

Ведмідь (лютий) Що ж се означає? Що вони собі думають? Чи забули про мене, чи, може, їм здається, що однією Вороною я маю бути два дні ситий? О, прокляті звірі. Коли мені в тій хвилі не прийде від них страва, то клянусь буком і берестом, що завтра, засвіт, вирушу до лісу і повідую все, що в ньому є живого, й одного хвоста не лишу!

(Заходить Заєць.)

Ведмідь (злий) Га, ти, примаро, ти, Хлистику, ти гусяче повітря! Що ти собі думаєш, що так пізно приходиш? То я на тебе, такого комара, маю цілий день в голоді ждати?

Заєць (став на задні лапки, промовляє чемно) Вельмишановний пане дідичу! Не моя в тому вина, що так пізно прихо-

джу. І звірів не можеш винуватити. Нині, в день твоїх іменин, вони, ще вдосвіта зібравшись, вибрали були для тебе нас чотирьох, і ми всі як стій вітром пустилися до тебе, щоби ти вельмишановний панночку, мав нині добрий бал.

Ведмідь (гнівно) Ну і що ж? Чому ж так пізно приходиш і де ти трое?

Заєць (боязливо) Трапилася з нами дуже погана пригода. Міркуючи, що в тім лісі нема іншого пана, крім тебе, йдемо собі спокійнісінько стежкою, коли нараз із украпленого кам'яного замку вискочив величезний Ведмідь та й до нас. «Стійте!» – кричить. Ми стали. «Куди йдете?» Ми розповіли по правді. «Го, го! – крикнув він – Нічого з того не буде. Се мій ліс, і я не дозволю, щоб ви своїм м'ясом годували якогось прибуду, що тут немає ніякого права. Ви мої, і я беру вас собі на обід.» От такі-то справи.

(Діти-глядачі розповідають що відбувалося далі і як закінчилася казка)

Оповідач: А на закінчення нашої зустрічі ми покажемо деякі серії із багатосерійного мультфільму за мотивами поеми-казки Івана Франка «Лис Микита». Отже, славетний Лис Микита, народжений пером Івана Франка, став героєм фільму.

Фільм було знято з ініціативи Всеукраїнського товариства «Просвіта» та його голови Павла Мовчана. Прем'єра відбулася у Києві у 2007 році, фільм має двадцять шість серій і триває сім годин. Музику до фільму написав композитор Мирослав Скорик. У фільмі використано також і відомі українські пісні. Їх виконують Ані Лорак, Руслана, Оксана Білозір, Святослав Вакарчук, гурти «Соколи», «Пікардійська терція» та інші виконавці. Художником мультфільму є Едуард Кирич. Фільм вийшов яскравий і насичений. Отже, приємного вам перегляду і до нових зустрічей у світі казок!

Наталія Ярка,
провідний методист
по виховній роботі серед молоді

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Франка, 19
телефон 235-23-78 факс 235-32-57
E-mail: info@mincult.gov.ua
19.01.2012 № 43/7/15-12

На № _____

Голові
Львівської обласної
державної адміністрації
Костюку М. Д.

ПОДЯКА

Відповідно до Плану роботи Міністерства культури України на IV квартал 2011 року, затвердженого наказом Міністерства культури України від 26.09.2011 за № 815/0/16-11, відбувся Всеукраїнський огляд-конкурс центрів народної творчості та культурно-освітньої роботи.

На розгляд членів журі були представлені матеріали 19 обласних центрів народної творчості та культурологічних досліджень.

Відповідно до Положення, огляд-конкурс проводиться раз на два роки з метою вивчення, удосконалення та активізації діяльності центрів народної творчості та культурно-освітньої роботи, пошуку нових форм і методів культурного обслуговування населення, запровадження нових культурно-мистецьких проєктів, спрямованих на духовне відродження нації з урахуванням традицій, звичаїв, обрядів, самобутності та особливостей регіонів; налагодження взаємодії центрів з органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, підвищення їх ролі і статусу в культурному житті регіонів.

Результати проведеного заходу засвідчили, що у більшості областей завдяки центрам народної творчості створено належні умови для збереження і розвитку української культури, забезпечуються культурно-дозвілліві потреби населення, постійно проводиться робота з поглибленого вивчення місцевих традицій, звичаїв, обрядів, фольклорно-етнографічних особливостей регіону, відбуваються різноманітні культурно-мистецькі заходи, свята, фестивалі, що сприяє збереженню народної творчості та аматорського мистецтва.

Міністерство культури України висловлює Вам щирю подяку за сприяння та створення необхідних умов для розвитку культури в області, зокрема для повноцінної роботи методичних центрів. А також усім, хто активно долучився до організації та належного проведення огляду-конкурсу, а саме: начальнику управління культури Львівської облдержадміністрації Бурку Сергію Івановичу, колективу Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи (директор Береза Роман Павлович), керівникам відділів культури районних державних адміністрацій та методичним працівникам районних народних домів області, що долучилися до проведення огляду-конкурсу.

З повагою

Міністр культури України

М. А. Кулиняк

Перелік заходів ЛДЮЦНТІКОР на II півріччя 2012 року

Вересень

Міжобласний семінар-практикум директорів районних і міських народних домів та будинків культури Львівської і Рівненської областей на базі Львівського державного обласного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи

Обласний фестиваль гумору «Веселі копачі»

Обласний фестиваль-конкурс театральних колективів «Театральне Надбужжя»

Жовтень

Обласна нарада директорів районних народних домів на базі Старосамбірського РНД

Обласний огляд-конкурс танцювальних колективів сільської місцевості «Прикарпатські джерела»

Регіональний фестиваль-конкурс поетично-пісенного мистецтва Закерзоння «Пісні незабутого краю»

Листопад

Обласний фестиваль-конкурс духових оркестрів ім. Богдана Сапелюка

Обласний фестиваль-конкурс музичних колективів «Музична скарбниця»

Грудень

Обласний огляд-конкурс вокальних ансамблів

